

ALIE- NISTI

JYVÄSKYLÄN
SCIENCE
FICTION
SEURA 42

FISSION PRODUCT
OF #42

Jyväskylän Science Fiction Seura 42

ALIENISTI

Fission Product of #42
33. numero, 24. vuosikerta

ISSN 1236-0449

JULKAISIJA:

Jyväskylän Science Fiction Seura 42 ry

PÄÄTOIMITTAJA:

Lasse Ranta
lasse.t.ranta@gmail.com

TAITTO:

Jussi Vainikainen

KOPIOLAITOS:

Jyväskylän yliopistopaino 2014

TEKIJÄNOIKEUDET:

Yksittäisten artikkelien ja novellien tekijänoikeudet (©2014) ovat kirjoittajilla, koosteen tekijänoikeudet ovat Jyväskylän Science Fiction Seura 42:lla.

Sisällysluettelo

<i>Lasse Ranta</i>	
Pääkirjoitus	3
<i>Saija Kyllönen</i>	
Hallituksen terveiset	4
<i>Lasse Ranta</i>	
Peter von Bagh - Ikuisesti	5
<i>Petteri Hannila</i>	
Enkeli	7
<i>Gillian Polack</i>	
Jonkun tytär	9
<i>Lasse Ranta</i>	
Hajanaisia ajatuksia aiheesta historian jos	18
<i>Inkeri Kotro</i>	
Cesiumin nauru	19
<i>Risto Pohjonen</i>	
Vaarnat kuumiksi! Osa 1.	28
<i>Jari Kuskelin</i>	
Lokacon 2014 kuvia	44

Kuvat

Dodan22 | Dreamstime.com: Kansi
Harri Kovanen: 3
Heli Kinnunen: 6
Arne Vesterinen : 8
Jari Kuskelin : 44

Jyväskylän Science Fiction Seura 42 pähkinäkuoressa

Puheenjohtaja: Minna Nevala
Osoite: Keski-Suomen kirjailijatalo
Seminaarinkatu 26 B
40100 Jyväskylä
WWW: www.scifi42.fi
Sähköpostilista: 42@scifi42.fi
(liittymiset <http://scifi42.fi/mailman/listinfo/42>)
Pankkitili: FI83 5290 0220 1655 99

Yleistä

42 on vuodesta 1989 toiminut seura, jonka tarkoitus on edistää ja tukea science fiction- ja fantasiakulttuurin harrastamista Jyväskylän yliopiston ja Jyväskylän kaupungin alueella, sekä edistää harrastuksen leviämistä ja yhdistää harrastajia koko Keski-Suomen alueella.

Jäsenmaksu on 8,00 euroa ja se maksetaan tilille FI83 5290 0220 1655 99 tai suoraan toimihenkilöllemme. Alienisti-lehti lähetetään jäsenmaksun maksaneille. Huom! Jos maksat ensi kertaa jäsenmaksua, niin ilmoita siitä Jussi Vainikaiselle, jussi.vainikainen@luukku.com

Lasse Ranta

Pääkirjoitus

Takana on hieno con-vuosi spekulatiivisen fiktion maailmassa, ja kirjoittajaa hieman nolottaa, ettei ole kyennyt / halunnut / osannut / viitsinyt osallistua tapahtumien pyörteisiin kovinkaan kummoisesti. Kentällä piilevät ja pinnan alla kuplivat ilmiöt tuntuvat laukkaavan ohi niin valtavalla vauhdilla, ettei niistä saa kunnon otetta ennen kuin ne ovat tavoittamattomissa jossakin horisontissa. Tämä on toki asianomaisesta itsestään kiinni, ja asia toivon mukaan korjautuu viimeistään vuoteen 2017 mennessä, kun Helsingissä järjestetään WorldCon. Näin ainakin toivotaan ja vahvasti uskotaan.

Vuoden 2015 kenties kiinnostavin con-uutuus on KahuCon. Tätä kirjoittaessa tapahtuma hakee vielä muotoaan, sisältöön ja identiteettiäänkin. Socialistisessa mediassa käytävän keskustelun perusteella projekti on hyvällä mallilla, vaikka deadline tulevat tunnetusti yllättäen. Puolen vuoden määräaika on tunnetusti salakavalin kaikista. Tällaiset omasta aloitteesta lähtevät kahuconit ovat joka tapauksessa konkreettinen ja lihallinen esimerkki siitä, että kotoinen faniyhteisö on elävä ja aktiivinen. Odotukset ensi kevään suhteen ovat korkealla.

42:n vuosiyhteenveto ei jätä juurikaan moitteen sijaa. Jäsenistö ja hallitus voi ottaa syystä sulan hattuunsa onnistuneesta Finnconista, samaten Lokacon oli viihtyisiä ja viihdyttävä tapahtuma. Varsinkin spekulatiivisten elokuvien paluu ohjelmistoon oli tervetullutta. Mafia on edelleen osa neljäkakkoslaista kuukausikiertoa, elokuva- ja peli-illoille on ollut kysyntää. Uusien jäsenten sisäänajo on toiminut hyvin, joten näissä puitteissa tuntuu toiminnan jatko erittäin lupaavalta.

THE
HOBBIT
RESEARCH PROJECT

Huom! Hobitti-elokuva katsoja! Osallistu maailman laajimpaan elokuvan vastaanottotutkimukseen.
<http://www.worldhobbitproject.org>

Saija Kyllönen

Hallituksen terveiset

42 on tuottanut kansanvalistusta spekulatiivisen ja tai fiktiivisen kulttuurin eri ilmene-mismuodoista sekä aiheuttanut sopivasti iloista hämminkiä mainittuun kulttuuriin myötämie-lisestä suhtautuvien keskuudessa jo 25 vuoden ajan. Ennen kuin kukaan ehtii moista historiallista faktaa kiistämään perustamiskokouksen tai yhdistysrekisteriin merkitsemisen päivillä, tyydyn viittaamaan scifi42.fi -sivustomme etusivulta löytyvään mainintaan vuodesta 1989. Siinä oli ihan riittävästi aihetta julistaa 2014 juhluvuodeksi.

Heinäkuussa Finncon palasi Seminaarinmäelle (5. kerran Y2K:n jälkeen) ja tokikin ky-seessä oli 20. kerta, kun rakas päätapahtumamme tapahtui. Tässä yhteydessä kiitän hartaasti vielä kerran kaikkia yksilöitä, yhdistyksiä, yhteisöjä, yrityksiä, yliopistoa, Jyväskylää ja suo-tuisia tuulia niistä satsauksista, joiden yhteissumma oli Finncon 2014:n tapahtuminen. Erityis-kiitos: SaijaA ja (Saija-)Anne sekä kunniavieraamme Elizabeth Bear, Hannu Rajaniemi ja Jukka Halme!

Lokakuu tuo aina mukanaan viikon 42, johon kuuluu myös lauantai ja silloin tapahtuu Lokacon. Tänä vuonna tämä merkittävä päivä oli 18.10.2014. Pääteemaksi halusivat ryhtyä sarjakuvat, joten Petri Hiltunen oli itseoikeutettu kunniavieras. Conin ohjelmaksi muuttuivat Petrin ohella Essi Varis, Petteri Hannila, Susanna Koistinen ja Johanna Maksimainen - kii-tos!!! Kaikkiaan meitä oli päivän aikana paikalla 50 harrastunutta :)

Juhlavuosi on aina pätevä syy järjestää vuosijuhlat. Lokaconin päätteeksi juhlakansa sankkana joukkona käpytteli Sohwilla, jossa viihdyttiin sunnuntain puolelle asti. Ohjelmassa oli ruokaa, juomaa, vapaata seurustelua sekä visailu, joka ei luultavasti olisi tehnyt minkään valtakunnan vaikutusta Jukka Hoohon, jonka visailujen vaikeusaste on tunnetusti tähtitieteel-linen.

Kuukausien kolmansina keskiviikkoina nelikakkoslaiset ovat tavanneet toisiaan Sohwilla. Puheenaiheena oli etupäässä Finncon elokuuhun asti, jonka jälkeen siirryttiin sujuvasti puhu-maan Lokaconista. Jostain syystä en muista, mistä marraskuun mafiassa oli puhe. Läsnäolijat ovat kertoneet, että käsitelty on mm. ajankohtaisia elokuvia, käytyjä coneja, luettuja kirjoja sekä sarjakuvia ja nähtyjä tv-ohjelmia. En muista niistäkään mitään. Onneksi mafiaraportteja on luettavissa postituslistalta (jos et vielä kuulu, liity!) tai toimintakertomuksen kirjoittaminen saattaisi osoittaa uutta ylivoimaisen vaikeaksi.

Juhlavuotemme päättyy yhdistyksen parhaiden perinteiden mukaisesti ensi vuoden puo-lella: yhdistyksen kokous ja pikkujoulut pidetään tammikuussa. Tarkemmat ohjeet tulevat postituslistalle ja tapahtumakalenteriin. Tärkein on kuitenkin tässä: Tervetuloa!

Elokuussa Dublinissa koettiin suuri juhlan hetki, kun European Science Fiction Society kutsui kääntäjä Kersti Juvan ESFS Hall of Famen jäseneksi. Lämpimät onnittelut!

Lämmintä Julea ja säkenöivää uutta vuotta meille kaikille!

Peter von Bagh - Ikuisesti

Syyskuinen maanantaiaamu 22. syyskuuta 2014. Ehdin ennen työvuoron alkua katsastaa uutisotsikot. Aamun pysäyttävin uutinen löytyy Twitteristä. Jakaja ehtii aloittaa 'Peter von Bagh 1943 - 2014.' Spontaani tuntemus on epäusko. Asia pitää tarkistaa kolmesta eri lähteestä. Ei auta. Peter von Bagh on kuollut. Olo on orpo. Von Bagh ehti jättää itsestään ikuisen ja pysyvän mielikuvan. Aika ja säilyvyys olivat hänen näkökulmansa elokuvaan.

Ulkomaailma jää ulkopuolelle. Äänet kuuluvat kaukaa, kuvat ovat sumuisat.

Käyn lounaalla ulkona. Sade jatkuu, ja tällä kertaa kyyneleet todella sekoittuvat saateeseen. Vuoro päättyy auringon laskiessa. Siihen mennessä olen ehtinyt ajatella, mitä maailma on menettänyt. Suuri humanisti ja elokuvan ystävä oli poissa.

Suurelle yleisölle hän oli Peter von Bagh, elokuvapiireissä hän oli tuttavallisemmin Peteri.

Peter von Bagh eli elokuvalle. "Mihin todellisuus päättyy, ja mistä elokuva alkaa?" oli kysymys, johon hän etsi vastausta koko ikänsä.

Jo 21-vuotiaana hänellä oli oma ohjelma maakuntaradiossa. On häkellyttävää kuulla, miten kypsästi hädin tuskin koulunsa päättänyt Oulun lyseon kasvatti kertoo Fritz Langista, Roberto Rossellinista, Jean Renoirista, Aleksander Dovzhenkosta ja Carl Theodor Dreyerista. Nämä ovat haastavia tutkimusaiheita kokeneellekin elokuva-analyytikolle. Vuonna 1971 kirjallisesti lahjakas Von Bagh perusti opiskelijatovereineen edelleen elinvoimaisen Filmihullu-lehden.

70-luvun alkupuolen kuvissa Von Baghilla on tuuhea tumma parta. Kookkaana miehenä ja silmälasipäisenä hän näyttää pelottavan tarkasti Francis Ford Coppolalta. Myöhemmin parta sai lähteä, ja Von Baghin julkisen imagon tavaramerkiksi muodostui leveydestään huolimatta lämmin, viisas ja ymmärtäväinen hymy. Selkeästi rytmitetty puheääni tuli tutuksi lukuisten radio- ja tv-esiintymisen kautta.

Näihin aikoihin hän oli huolissaan elokuvan muuttumisesta popcornin jatkeeksi, vaikka tuottajavetoinen elokuvatuotanto ei ollut vielä kunnolla alkanut (tai palannut). Hän palasi samaan teesiin dokumentissa 'Suomalainen elokuvaohjaaja' kolme vuosikymmentä myöhemmin. On ehkä suuri vääryys, että Von Bagh joutui näkemään rakastamansa taiteenmuodon latistumisen yleisesti hyväksytyksi tuotteeksi. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että hän olisi säännönmukaisesti tuominnut uusimman elokuvan. Von Baghilla oli ainutlaatuinen kyky löytää syvempiä merkityksiä myös näennäisen pinnallisista aiheista ja aiheenkäsittelystä. Esimerkiksi vuonna 2006 ilmestynyt Tähtien kirja omistaa suuren osuuden nykypäivän tähdille, joita elitistinen elokuvamaailma usein ylenkatsoo.

Von Baghin kenties suurin lahja suomalaiselle elokuvakulttuurille on Sodankylän elokuvafestivaalit eli Midnight Sun Film Festival. Festivaalit on pidetty katkeamattomana ketjuna vuodesta 1986. Paikalle on vuosien saatossa saatu kutsuvierasjoukko, joka voisi

käydä nykyelokuvan kuka kukin on -kokoelmasta.

Von Baghin tunnetuin tutkimus suurelle yleisölle on varmastikin Elämää suuremmat elokuvat, joka ilmestyi sekä radiossa että myöhemmin kirjana kahdessa osassa. Juoniseosteet, tekijätiedot, tarkat analyysit, taustamateriaalin esittely sekä äänelliset näytteet (kirjoissa runsas kuvitus) toivat elokuvat niin lähelle kuulijaa / lukijaa, että monet kertoivat saaneensa täsmällisen kuvan elokuvista ennen kuin olivat edes oikeasti nähneet niitä.

Alkujaan vuonna 1975 ja sittemmin kahdesti laajennettu (1998, 2004) Elokuvan historia on selkeässä jaottelussaan merkittävä ja tietomäärältään ainutlaatuinen hakuteos Suomen oloissa. Sellaisia ovat myös Kaipuun punainen hetki (melodraaman historia), Rikoksen hehku (rikoselokuvan historia), Tähtien

kirja, Lajien synty (genre-elokuvan historia), Vuosisadan tarina (dokumenttielokuvan historia)... Faktapitoisuus on uskomaton. Von Baghin viimeiseksi voimannäytöksi jäi kuvaan sopivasti Chaplin-elämäkerta.

Peter von Bagh ehti uransa aikana kirjoittaa kymmeniä tuhansia rivejä elokuvasta, mutta tahdon nostaa tuotannosta tähän erään tärkeän sirpaleen. Seuraava teksti liittyy Jean Renoirin elokuvaan Suuri illuusio, jonka von Bagh esitteli Elämää suurempien elokuvien ensimmäisessä osassa. Juonireferaatti päättyy sanoisin: ”Kaksi miestä tarpoo hangessa kohti vapautta, jonka sisältö tulee olemaan yksi elämän suurista illuusioista.”

Kiinnostava analyysi mieheltä, jonka elämänura on alusta alkaen perustunut faktan ja fiktion ainutlaatuisen rajatilan hahmottamiselle.

Petteri Hannila

Enkeli

Jaksoin vielä yhden kukkulan laelle. Kuuma tuuli, joka puhalsi kaikkialla oli ylhäällä vähemmän tunkkainen. Pysähdyin huojuen hengittämään ja nostin kasvoni kohti punasävyistä taivasta. Etsin voimaa jatkaakseni.

Alhaalla olin miltei luovuttanut. Juodesani öljyisestä purosta olin katsonut itseäni pitkään sen muodostamasta kuvajaisesta. En tuntenut olentoa, joka katsoi minua takaisin häilyvästä pinnasta. Se oli kuumeinen houre, pelkkä irvikuva. Vasen puoli sen kasvoista oli valahtanut alaspäin ja samaa silmä harhaili levottomasti. Likaisessa otsassa oli luodinreikä, joka vuoti vihreänruskeaa mätää. Olin katsonut, kun se pyyhkäisi sen pois toimivalla kädellään ja perään jäi vana. Otsa oli tulikuuma.

Katselin kukkulan kupeelta alas laaksoon. Maisema olisi voinut olla entisajan iltarusko-postikortista ilman pystyyn kuollutta metsää ja tosiasiata, että nyt oli keskipäivä. Lähdin hoippumaan alas.

Vasen käteni heilui holtittomasti. Kun kosketin sitä se oli aivan kuin vierasta lihaa. Yksi niistä monista palasista, joita minulta oli viety yksi kerrallaan.

Näin alhaalla laaksossa toisen puron ja kumarruin taas juomaan, vaikka olin äskettäin juonut edellisestä. Mikään määrä vettä ei vienyt janoani. Upotin kasvoni veteen, se oli vielä vähän viileämpää kuin ilma. Se maistui metalliselle, mutta en välittänyt.

Nostin pääni vedestä ja säpsähdin. Eteeni oli ilmestynyt äänettömästi joukko lapsia. Heitä oli eri ikäisiä, mutta vanhimmatkin olivat korkeintaan kymmenvuotiaita. He tuijottivat minua rävähtämättömin silmin. Yritin hymyillä, mutta en tiedä mitä siitä näkyi ulkopuolelle.

Nousin huojuen seisomaan, mutta liikaa kärsinyt ruumiini ei enää totellut minua ja rojahdin takaisin puroon. Vain vaivoin sain pidettyä pääni vedenpinnan yläpuolella.

Yksi lapsista lähestyi minua, kymmenvuotias tyttö vaaleine ja likaisine hiuksineen. Hänen poskensa olivat pyöreät ja siniset silmät olivat liian suuret. Hän näytti minusta tulta, vaikka tuskin olin nähnyt häntä koskaan. Kun hänen kasvonsa kääntyivät hymyyn, en voinut muuta kuin huokaista. Vielä oli syytä hengittää, vielä oli jäljellä kauneutta.

Voimani olivat kuitenkin lopussa eikä sitä muuttanut mikään mahti maailmassa. Vain hämärästi aistin, kuinka minuun tartuttiin. Lukemattomat pienet kädet kannattivat minua samalla kun kuljimme mustina sojottavien puunrunkojen lomassa. Mielessäni makasin pehmeässä pumpulissa, jota leppoiset kevät-tuulet kuljettivat. Lasten äänet himmenivät ja voimistuivat ympärilläni vuoron perään, samalla kun pinattu mieleni otti pieniä pyrähdyksiä vapaana rikotun ruumiini kahleista.

Havahduin pysähdykseen. Olimme saapuneet pienelle aukiolle, jonka keskellä kas-

voi yksi ainoa, kitukasvuinen koivu. Henkisin, sillä en ollut nähnyt elävää kasvia pitkään aikaan. Niiden aika oli hukkunut jonnekin kauas menneisyyteen. Ehkä niitä ei koskaan ollutkaan olemassa.

Siinä koivu kuitenkin seiso, huterana mutta seiso ja lapset kerääntyivät sen ympärille. Vasta siinä vaiheessa huomasin, että koivua ympäröi repaleisien telttojen rykelmä. Minut kannettiin yhteen suurimmista ja laskettiin makaamaan kovaksi tamppaantuneelle maalattialle. Suurisilmäinen tyttö ilmestyi toimivan silmäni näkökenttään ja hän katseli minua kiinteästi. Haistoin ulkoa savun hajua.

"Onko... onko teillä ruokaa", sain sanottua rahisten. Puhuminen tuntui omituiselta, miltei yhtä kaukaiselta kuin elävät puut.

"Pian", hän vastasi ja katsoi kiinteästi minuun. Silloin tajusin, miksi hän näytti niin tultulta. Hän oli kuin entisajan enkelijoulukortista. Niistä joissa hiukan pulskat, lapsikasvoiset enkelit lensivät pienillä siivillä röyhelöpuvut yllään tai peilasivat itseään sydämenmuotoisista peileistä. Hänellä oli jopa vaalean-

punainen leninki, aivan kuin korttien enkeleillä. Kun katsoin häntä, saatoin nähdä pienet valkoiset siivet jotka liikkuvat hiljaksen, vaikka teltta oli ainoa paikka maailmassa, jossa tuulta ei juuri ollut.

Katsoin häntä uudestaan silmiin. Noihin loputtoman syviin, tummansiniisiin kaivoihin. Ne eivät kuuluneet enkelille. Ne olivat nähneet liikaa, tehneet liikaa. Siivet katosivat. Hänen vaaleanpunainen leninkinsä oli repaleinen. Näin hänen kädessään pitkän, metallisen piikin.

"Mitä sinä aiot tehdä tuolla", kysyin.

"Ei voi olla liian varovainen", hän vastasi, rakentaen hymyntapaisen. "Katsotaanpa tuota reikää otsassasi." Hän pyyhki tihkuvaa visvaa vapaassa kädessään pitämällään liinalla. Se ei enää sattunut.

"Ei minusta ole vaaraa", mutisin ja suljin silmäni. Tyttö pyyhki likaisia kasvojani liinalla. Se tuntui rauhoittavalta. Sitten tunsin jotain otsallani ja avasin silmäni. Hän oli asettanut piikin kärjen otsassani olevalle reiälle.

"Anteeksi", hän kuiskasi hiljaa. Hetken ajan saatoin jälleen nähdä siivet.

Jyväskylän Science fiction -seura 42 onnittelee lämpimästi seuran jäsen **Oskari Rantalaa** vuoden 2014 Portin novellikilpailun voitosta! Kisan tuomaristo oli yksimielinen *Didin historiat* -nimisen novellin ykkössijasta. Kärkikymmenikköön sijoittuminen ei ollut Oskari Rantalalle suinkaan ensimmäinen kerta, joten odotamme jatkoa.

Gillian Polack

Jonkun tytär

Se alkaa minusta. Kaikki alkaa aina minusta. Rakkaani sanoo niin, koska olen musta ja hauskannäköinen ja hengitykseni tuo hänen mieleensä mirhan tai narduksen, jos hän vain muistaisi kumman, koska "Anteeksi, kultaseni, mutta sekoitan aina Laulujen laulun ties mihin hymniin". Ennen minua, hän sanoo, se oli ryhmä yliopiston elimiä kaivamassa maata. Minä tein siitä inhimillisen, hän sanoo, minä annoin sille merkityksen.

Paitsi että se ei ole minun tarinani. Joten se ei alakaan minusta. Se vain kulkee lävitseni kuin tuuli. Se aiheuttaa minulle ruoansulatushäiriöitä kulkiessaan lävitseni kuin hyvin paha tuuli, mutta jonain päivänä aivan pian se päättyy ja oloni on paljon parempi. Silloin muistan kaiken, jopa pimeään. Ehkä jopa pystyn kertomaan ne tarinat, jotka synnyin kertomaan. Saat kertomani tarinan ja sitten saat kaiun pahasta puhuristani. Se on vuorossa seuraavana. Kivun jakaminen. Seuraava vaihe minulle voi olla kuolema. Jos niin käy, en ole ensimmäinen. Jokin minussa on alistunut kohtaloonsa. Jokin minussa on vihainen. Minä itse olen poissa, jollen keskity hyvin huolellisesti ja sulje mieltäni tuulelta. En voi aina ottaa sitä vakavasti.

Mutta mistä se alkaa? Toisin sanoen mikä pani liikkeelle tämän tarinan? Voinko kertoa

sen kuin olisin vanha itseni, kova ja nenäkäs ja iloisen pragmaattinen, innoissani elämästä, rakkaudesta ja menneisyydestä? Vai repiikö tuuli sen pois minulta, ennen kuin ehdin lopettaa? Olen parempi kuin ajan tuulet ja olen parempi kuin yö ja vahvempi, ja aion kertoa tarinani, aina loppuun saakka.

Se alkaa haudasta

Tämä hauta oli suuri löytö. Sitä ei käy kiistäminen. Ei mikään Rikhard III:n luuranko skoliooseineen, mutta aivan yhtä hyvä. "Kuningattaren ruumis", julistettiin. Ei kristitty, minkä saattoi päätellä paitsi hautaesineistä (jotka olivat enimmäkseen kauhean anglosaksisia) myös yhden rivin pituisesta maininnasta yhdessä ainoassa nimettömässä kronikassa ja lyhennetystä Gildas-viittauksesta (en luota Gildakseen, mutta toisaalta hän oli naistenvihaaja eikä olisi liioin luottanut minuun). Nimetön Munkki eli lähistöllä, mutta hänen kronikkansa päättyi Lontooseen, kun munkki-luostarit lakkautettiin. Ne kohdat, joissa merkinnät poikkeavat muista silloisista kronikoista, paljastavat minun mieleiseni miehen: hän teki hyvin selväksi rakkautensa ja vihansa kohteet. Historioitsijat sanovat hänen eläneen täälläpäin. Kaikki hänen henkilökohtaiset huomautuksensa viittaavat tunnettuihin paikallisiin henkilöihin, joten ei näyttäisi olevan

epäilystäkään siitä, että tämä nainen oli yksi heistä.

"Hän on kuollut", sanoo kronikka, "ruttoon. Jumala on voitokas. Jumala on oikeamielinen." Gildas luetteloï hänet yhdeksi pahoista hallitsijoista. Se ei ollut kiinnostava merkintä.

Hautaesineet olivat itse asiassa paremmat kuin Rikhardin (jotka totta puhuen olivat ole-mattomat). Hautaesineet olivat ihmeellisiä, vielä suurempi ihme kuin jälleen yhden Nimmättömän Munkin vihaaman hallitsijan ruumiin löytäminen. Munkki oli kova vihaamaan. Tämä hautalöytö oli vailla vertaa. Se oli harvinaisen ja se oli erikoinen, ja kun ylin maakerros poistettiin, se vaikutti hyvin rikkaalta. Se oli saanut olla rauhassa melkein 1500 vuotta.

Hautaan liittyi paikallisia uskomuksia. Aina parin päivän välein joku paikallinen tuli kertomaan niistä meille. He pitivät meitä narreina. He myönsivät sen aina illalla, kun liityimme heidän seuraansa ryypyille. Mitään tarinoita ei ollut. Uskomuksia ei ollut. Mutta joku muu tuli aina parin päivän päästä kertomaan meille hautakummun sisällä olevasta pahudesta.

"Se tappaa lapsia", muuan keski-ikäinen mies julisti meille, merkitsevästi, kädet puvun taskuissa tuulelta suojassa. "Ja murhaa heidän äitinsä."

"Sinun pitäisi olla maalainen", pomoni sanoi, "kun tarjoilet meille näitä taikauskaisia tarinoita. Etkö asukin aivan tuossa tämän tien varressa? Eikö nuorimmaisesti olekin samalla luokalla kuin minun vanhimpani?" Me yliopiston arkeologit olemme sisäsiittoista porukkaa. Kaikki ja jokainen on aivan nurkan takana.

"Omat esi-isäni olivat kunnan talonpoikaissukua", mies paljasti. "Ja niin asun ja niin ovat."

"Sitähän kaikki sanovat esi-isistään. 'Kunnan talonpoikaissukua'", pomoni sivalsi. "Tällä alueella oli paljon talonpoikia."

"Vain yksi." Mies luopui vakavuudestaan. "Mutta hän oli hyvin aikaansaapa." Hän liittyi

seuraamme pubissa sinä iltana, kuten kaikki muutkin, emmekä kuulleet enempää lapsikuolleisuudesta.

Yhdeksi tunniksi. Voitin tuulen tunnin ajaksi.

Noissa varhaisvaiheissa olimme huolellisempia kuin olisi tarvinnutkaan. Hautapaikka oli liian odottamaton ja aivan liian rikas. Sää pysyi riittävän hyvänä ja kaivoimme esiin esi-neen toisensa jälkeen.

Kun kukin esine irrotettiin huolellisesti ja käsiteltiin, hidastimme tahtia ja tulimme yhä varovaisemmiksi.

Hautaesineissä oli liian paljon poikkeamia. Luissa oli myös jotakin outoa, vaikka kukaan ei sanonutkaan mitä, ja ne oli jo kiidätetty laboratorioon.

Kerran toisensa jälkeen tarkastimme kaisen. Meidän oli pakko. Yhtään toista naispuolista johtajaa ei mainittu Gildaksessa. Yhtään toista hautapaikkaa ei voitu tunnistaa sen paikallisen kronikan yhden rivin perusteella: "Hän on kuollut"; sanoi kronikka, ruttoon. Jumala on voitokas. Jumala on oikeamielinen." Jumala on oikeamielinen, mutta hänen palvo-jansa hautasivat tämän naisen hienon keramiikan, tuontitavaran, kanssa.

Se yksi rivi ja Gildas ja hautaesineet viittasivat selvästi 500-luvulla tapahtuneeseen hautaukseen.

Ehkä vuosisadan puolivälistä. Ja tällä kertaa menetin 45 minuuttia pimeydelle. Tosi rakkaani uskoo selviytyvänsä lausumalla psalmeja. Mittaan mieleni voimaa tuulta vastaan sydämeni uskonnolla. Kun rakkaani puhuu makaamisesta vihreillä kedoilla ja nivoo lauseitaan yhteen mahdollottoman pitkiksi rimp-suiksi, räkätän hysteerisesti ja ajattelen sitä naista makaamassa vihreiden kotojen alla rikkauksien keskellä. Kokeilemme sittenkin ruo-anlaittoa.

Jo yksin keraamiset maljat – Pohjois-Afrikasta tuodut – tekivät hautaesineistä arkeologin unelman. Ne olivat poikkeuksellisen hienoja ja sisälsivät jäämiä (joissakin tapauk-

sisä enemminkin kuin jäämiä) sisällöstään. Kihisimme jännityksestä, mutta maljojen sisällön tutkiminen sai jäädä myöhempään vaiheeseen. Meillä oli niin paljon tekemistä. Joka päivä löysimme lisää tavaraa. Siellä oli upeita helmiä, jotka olivat ametistia tai Itämeren meripihkaa. Siellä oli tarpeeksi lasia ja kultaa kuuden armeijan kustantamiseen. Ajan hajottamia vaatteita ja kankaita, pelkkiä riekaleita kiinni rintaneuloissa ja koruissa odottamassa tekstiiliasiantuntijaa, joka tulkitsisi ne asusteiksi. Siellä oli metalliesineitä. Lisää patoja. Lisää lasiastioita. Astioissa oli kaikuja niiden aikanaan sisältämistä pihkoista, puolitoista vuosituhatta sitten käytetyistä hajusteista. Mirhaa ehkä, tai nardusta. Emme tienneet vielä mitään.

Löytöjen upeus kätki rauta-arkun merkityksen. Näimme sen varhain, mutta jätimme sen maahan myöhemmäksi, koska se ei näyttänyt isoa metallimöhkälettiä kummemmalta. Työskentelimme sen ympärillä irrottaen kauriita ja harvinaisia ja hauraita esineitä. Minä käsittelin kaivannon sitä reunaa, joten olin se, joka raivasi sen ympäristöä. Pelkkä yksinkertainen rauta-arkku. Sanon sitä yksinkertaiseksi rauta-arkuksi, mutta rautainen arkku on harvinaisen ja arvokas, se jäi vain varjoon aluksi. Se ei ollut kovin suuri. Hyvin tehty, mutta se ei sopinut kitkattomasti yhteen haudan muun sisällön ylellisyyden kanssa.

Puhdistin varovasti arkun ulkopintaa ja kokeilin hellävaroen kammata sitä auki. Se oli yllättävää. Tiivis rautapäällyys oli suojannut sisältöä erinomaisesti. Saatoin nähdä yhden suuren kultaisen kuution toisten päällä, ja niiden välistä tilaa täyttivät värttinät, värttinäpyörät ja muut arkiset tavarat. Suljin kannen uudelleen varoen, koska rauta-arkku sisältöineen sai vielä odottaa aikaansa, mutta yksi asia oli selvä: päällimmäinen kultainen rasia ei ollut pelkkää takomalla muokattua metallia – se oli jonkinlaisen mekanismin pintaosa. Siinä oli avain, ja kun käänsin sitä (mikä oli väärin tehty, mutta en ollut ainoa, joka tunsu houku-

tusta) sisältä kuului huriseva ääni. Tämä oli epätavallista.

Viidentoista senttimetrin kultakuutio, jossa oli kauniisti kohokuvioitu pinta, avaimenreikä ja jonkinlainen sisäinen mekanismi. Ja se oli yhä paikallaan. Tarkempi tutkiminen ei yksinkertaisesti ollut mahdollista. Soitettiin puheluja. Kolme tuntia myöhemmin, kun kaivaus suljettiin yöksi, paikalla oli vartijoita.

Joululaulut pitävät ihastuttavasti tuulen mieleni ulkopuolella ja estävät pimeyttä valtaamasta minua. Kaksitoista vartijaa vartiossa, yksitoista kaniikkia laulamassa, kymmenen neitoa nauramassa, yhdeksän vauvaa haudassa, kahdeksan värttinäpyörää pyörimässä, seitsemän säätyläistä lempimässä, kuusi kirkkoherraa rukoilemassa, viisi kultaista sormusta.

Sinä iltana pubissa oli yksi pieni mutta äänekäs pöytäseurie. Sitä hyssyteltiin jatkuvasti, koska kaikki muut halusivat katsoa joulukonserttia.

”Anglosaksinen Antikytheran mekanismi!” vapaaehtoistyötä tekevä jatko-opiskelija.

”Älä innostu liikaa”, varoitti hänen ohjaajansa. ”Ne ovat melkein varmasti rasioita. Ei ole kovin todennäköistä, että haudassa olisi anglosaksisessa Englannissa tuntematonta tekniikkaa.” Pomon oli pakko pitäytyä alkoholittomissa juomissa raskautensa takia, mikä teki hänestä pahantuulisen.

”Haluan todistaa, että esi-isillämme oli ihmeellistä tekniikkaa, joka on unohtunut.”

”Siinähan haluat”, sivalsi professori, ”mutta älä sentään tee siitä uraa.”

Se vapaaehtoistyötä tekevä jatko-opiskelija olin minä, silloin vielä ilman tuulta. Vapaaehtoiseksi minut oli ilmoittanut valvojani (jota kutsuin 'pomoksi', vaikka professori oli todellinen pomo: heidän oikeat nimensä olivat Smith ja Smith, joten me kaikki vältimme sitä, minun pomoni ja professori, ja he olivat koko hallinto) ja me molemmat olimme hurjan innoissamme. Minun kaipuuni ja kaihoisa kau-neuteni (tai ehkä hallinnolle tarjoamani

ryyppy) merkitsivät, että minut määrättiin huolehtimaan rasioista nuorempana henkilöstön jäsenenä (minulla oli hädin tuskin tarpeeksi konservointikokemusta) sinä iltana. Olin saanut syntini anteeksi. Jouduin kuitenkin odottamaan. Ensinnäkin oli niin paljon muutakin tekemistä. Laatikko oli haudattu syvään ja sen ympärillä oli vielä paljon tehtävää, ennen kuin laatikko voitaisiin huolella avata uudelleen.

Jokainen löydös piti käsitellä asianmukaisesti. Antikythera tai ei, asianmukaista järjestystä ei voitu laiminlyödä. Jos asianmukainen järjestys laiminlyötäisiin (kuten minulle oli muistutettu moneen kertaan), löydökset tuhoutuisivat ja ymmärryksemme menneisyydestä murenisi ja ruostuisi ja lahoaisi silmiemme alla. Kuten minun mieleni nyt, paitsi että olen pääsemässä voitolle. Pimeys on turvallinen, mutta minä en mene sinne.

”Kun pääsemme vähän pidemmälle”, pömo lupasi, ”pääset kurkistamaan seuraavana sisälle”. Sillä välin laatikko oli nostettu pois haudasta ja odotti vuoroaan konservointilaboratoriossa.

Välillä työssä oli taukoja, jolloin tapasimme paikallista väkeä ja seurustelimme heidän kanssaan. Seurustelin yhden paikallisen kanssa hautausmaalla, joka oli ehkä 50 metriä kaivaukselta ja hyvin kätevä.

”Paha”, sanoi pastori minulle hyvin asialliseen sävyyn. ”Älä anna sen huolestuttaa itseäsi, hän on ehdottomasti kuollut; vahingoitti meitä silloin, ei voi vahingoittaa meitä nyt.” Ilman varsinaista suunnitelmaa omalta taholtamme olimme hautausmaalla seisomassa marjakuusen alla. Hän nojasi kivaan hautaan, joka oli 1700-luvulta päätellen siivekkästä pääkallosta. Siivekäs pääkallo oli söpö, mutta pastori oli söpömpi.

”Jotkut esi-isistäni ovat täältäpäin”, myönsin. ”Ikään kuin ympyrä sulkeutuisi.”

”Tämä ei ole kauhuromaani”, hän sanoi. ”Mutta jos olet täältäpäin, annamme anteeksi korostuksesi ja näemme kirkossa sunnuntaina.”

”Älä unta näe”, sanoin.

Tuuli kahisutti marjakuusta.

Kun menimme kumpikin tahollemme hän huusi perääni: ”Entä miten olisi päivällinen tänään?”

Se oli suurin melu, joka siitä syntyi. Paikallinen kirkonmies huusi päivälliskutsunsa.

Tiedotusvälineet olisivat hullaantuneet tästä muinaisen ja vieraan ajan haudasta, jolla oli niin paha maine (vaikka kukaan ei kertonutkaan minulle, mikä se maine oli, ei edes söpö nuori mieheni hautausmaalta, minkä vuoksi arvelin, että siinä oli enemmän täti Ada Doomia kuin mitään varsinaista vikaa vihreässä hautakummussa, jota kaivoimme), mutta herramme ja käskijämme yliopistosta eivät tienneet miten käsitellä asiaa. He maksoivat vartioinnista. He eivät halunneet ryöstelyä. He eivät halunneet suu auki tuijottavia turisteja. Ennen kaikkea he eivät kuitenkaan halunneet vanhan pappilan hiljattain ostaneen vastahakoisen amerikkalaisen pariskunnan peruuttavan kaivauslupaa. ”Se kammottaa minua”, nainen sanoi kaikille, jotka jaksoivat kuunnella. ”En mene lähellekään sitä.” Tiedotusvälineille ei kerrottu mitään tästä.

Me kaikki panimme aineistomme sisään ja se katosi järjestelmään putkahtaakseen ulos virallisten dokumenttien rippeinä. Niistä rippeistä tuli ensimmäinen julkinen raporttimme. En välittänyt siitä, että se kertoi enemmän yleisestä paikasta ja konteksteista kuin itse löydöistämme. Se viittasi Gildakseen ja kronikkaan, mutta ei lainannut näitä lähteitä, mikä oli hieman epätavallista. En kuitenkaan välittänyt siitä. Mitä kauemmin kaivaukset jatkuivat, sitä enemmän aikaa voisin viettää naapurissa asuvan miehen kanssa.

Emme olleet vielä avanneet rasioita. Työtä oli vielä liikaa, ja meitä oli niin vähän ja meidän piti noudattaa asianmukaisia prosesseja, jotta taivas ei putoaisi. Niin paljon luettelointia ja piirtämistä ja puhdistamista ja säilömistä ja vakauttamista ja tietokantoihin syöttämistä ja valokuvaamista ja esineiden yh-

teensovittamista ja tunnistamista ja yksinkertaisesti jokaisen sirun käsitlemistä yksitellen. Kun teimme ensimmäisen kaivantomme, luulimme, että ryhmämme oli minilauma. Olimme kaikki nähneet nopeita ja ylimalkaisia töitä, joissa vain yhden tai kahden ihmisen oli pakko julkaista raportti kahdessa viikossa, minkä jälkeen koko homma oli tehty. Tämä oli nykyaikaisen arkeologian arkea. Yksityisen sektorin työtä. Mutta me emme ole yksityinen sektori. Meillä oli käytettävissämme koko kesä ja huomattavia osia sen jälkeisistäkin vuodenaajoista. Siitä huolimatta me teimme pitkiä päiviä saadaksemme perusasiat valmiiksi tässä aikataulussa. Yliopiston hallinto hermoili meille koko hitaan matkan ajan, kuten se aina teki.

Ruumista käsiteltiin yhä toisaalla. Kukaan meistä ei tiennyt, mitä sille tapahtui. Minulle oli luvattu, että saisin avata yhden rasian, mutta en päässyt kuitenkaan sen lähelle. Hoidin kärsimättömyyttäni pubissa juomalla ja vietin paljon enemmän aikaa hautausmaalla. Ne päivät olivat multaa ja muotoja ja edistymisen hitautta.

Ruumiista tuli tieto, ennen kuin olimme saaneet työmme valmiiksi. Luuihimisemme ovat poikkeuksellisen hyviä.

Kuningattaremmen ei ollutkaan ilmeisesti kuollut ruttoon, kuten 500-luvun munkki oli kirjoittanut. Luissa oli selviä merkkejä väkivallasta. Niissä oli veitsen jälkiä ja katkeamia ja kuoppia ja paikallisia murtumia. Kuningattaremmen (aikuisena, yhä lapsentekoiässä) oli hakattu ja puukotettu, ja hänen luitaan oli katkottu, kunnes hän kuoli vammoihinsa. Tuntematon naisemme oli murhattu. Koska hän oli hallitsija, historioitsijat vihjaavat. Koska hän ei ollut mies. Rangaistuksena mistä tahansa viikaan menneestä asiasta, olipa se sitten rutto tai katovuosi.

Kaikki tiesivät, että Gildas kirjoitti ajasta, jolloin Britanniaa koeteltiin kauheasti: oli silti järkyttävää nähdä, millaista jälkeä murhaajat olivat tehneet tämän naisen luurangosta.

Hautaesineissä ei ollut mitään järkeä väkivallan yhteydessä. Rakkautta? Sovittelua? Syystä tai toisesta hän oli kokenut kauhean kuoleman. Meillä oli vedoksia hänen pahoinpidelystä luurangostaan otetuista valokuvista, ja otimme ne mukaamme pubiimme ja itkimme niiden ääressä oluen ja muistojen pehmentäminä. Joku jätti ne vedokset pubin pöydälle ja minä varastin ne.

Kehitimme hänelle tarinan, pastorini ja minä, sinä iltana, linnoittautuneina pelkkien valokuvien kanssa suureen vuoteeseen. Uneksimme siitä, millaista olisi ollut olla tämä yksi pieni kuningatar tietymättömien taivalten ja aikojen takana. Tämä piesty ja puukotettu ja kidutettu ja kirottu nainen rikkaine hautaesineineen. Tämä ei-kristitty.

Saan ruoansulatusvaivoja pelkämästä murhan ajattelemisestakin. On kuin tuntisin rautaisen veitsen uppoavan kylkiluitteni väliin ja sen kahvan iskevän rintakehäni. Tuuli; ruoansulatusvaivat; murha: ne ovat yhtä.

Sen publi-illan jälkeen kukaan ei ole puhunut niistä luista. Ennen sitäkään emme puhuneet hautaesineistä tai edes kaivauksesta. Se oli vain jotain, mitä teimme parantaaksemme ansioluetteloitamme, sanoimme, jos kysyttiin. Meillä oli kaikilla omat syyt olla hiljaa näin suuresta löydöstä. Pomo ja pomon pomo eivät esimerkiksi tieneet, loisiko vai tuhoaisiko se uria. Minä taas olen se, joka oli ensimmäisenä nähnyt rauta-arkun. Halusin päästä siihen käsiksi. Ja minulla oli tietysti omat häiriötekijäni.

Silti meiltä kului aikaa päästä rauta-arkun pariin. Muiden löytöjen kunnolliseen dokumentointiin kuluisi ehkä kaksikin vuotta, joten meillä oli veruke priorisoinnille. Siinä hurisvassa äänessä oli kuitenkin jotakin vaivaanuttavaa. Kellokoneisto anglosaksisessa haudassa oli ennenkuulumatonta.

Luulen, että emme halunneet huomata joutuneemme nokkelan ja kalliin huijauksen kohteiksi. Selitimme itsellemme, että halusimme selvittää totuuden haudasta, ennen kuin

ryhtyisimme pohtimaan sitä yhtä esinettä, joka ei ehdottomasti kuulunut joukkoon.

Ensi viikolla, he sanoivat, voimme viimeinkin aloittaa laatikon käsittelyn. Voimme puhua kaivauksista. Se kaikki tapahtuu yhdellä kertaa. Nuo muutamat päivät olivat vaikeita. Sisäisesti olin käymistilassa malttamattomuuteni takia. Ulkoisesti olin sanavalmis yliopisto-opiskelija, jonka hengitys kuulemma tuoksui kirkkosuitsukkeelta.

”Tule palvelukseen”, hän ehdotti.

”Latinaa”, vastasin aina. ”Jos minun pitää palvoa Jumalaa, johon en usko, sen pitää olla latinaa.”

Se iso rautalaatikko odotti yhä konservoinnissa. Kukaan ei ollut varma sen kunnosta. Ja niinpä tehtiin päätös, että minä avaisin sen. Viimeinkin. Ja laskisin ne kultaiset rasiat uudestaan. Ja näkisin, mitä muuta se kätki sisäänsä. Viimeinkin.

Tunsin jotakin outoa rasioista siitä hetkestä, kun sain luvan nostaa rautaisen kannen ja ottaa hellävaraisesti yhden upeista aarteistani pois arkusta. Pomo vilkaisi kerran ja käski minua panemaan sen takaisin. Mittasuhteet olivat hämmentäviä keinovalossa. Tuntui kuin ne olisivat olleet kieroontuneen mielen suunnitelmia.

Mitoiltaan se oli kuutio, mutta se näytti ... vääristyneeltä.

”Onko niitä vain yksi?” Hän peitti jännitteensä kysymyksellä, johon hän tiesi jo vastauksen.

Kumpikaan meistä ei halunnut vetää sitä rasiaa.

”Kolme. Vain varmistuksen vuoksi, virallisesti. Auts.” Jokin oli pistänyt peukalooni pannessani kultaista rasiaa takaisin.

”Älä ala Prinsessa Ruususeksi. Raportoi sitä mukaa kun löydät jotakin: minä kirjaan muistiin.”

”Värttinä”, sanoin kurkistaen pimeään kaikkien muiden valaistessa hyödyttömällä taskulampuilla pääni ympärillä. ”Se on terävämpi kuin muut värttinät, joita olen käsitellyt. Tosin

ne muut värttinät olivat uudenaikaisia. En ole koskaan aikaisemmin ollut läheisissä tekemisissä muinaisen värttinän kanssa.” Imin peukaloani vähän aikaa.

”Tiedän värttinän. Minä näin sen. Ja varavärttinäpyöriä sen alla. Ne ovat symbolisia, arvelisin, koska ne ovat naisen haudassa. On ihmeellistä, että puu on säilynyt. Se on hyvin mahdollisesti ainutlaatuinen.”

”Ai”, minä sanoin, tuntien itseni typeräksi. ”Siksi puhuit Prinsessa Ruususesta.”

”Olet viisas jatko-opiskelijoiden joukossa. Näenkö siellä vielä yhden rasian?”

”Kaksi lisää. Ne ovat samaa sarjaa. Huomasin sen, kun avasimme arkun ensimmäistä kertaa. Millaista käsityötä! Ja ne ovat kaikki taottua kultaa ja yli minun kykyjeni. Ovatkohan ne kaksi muutakin Antikytheran kapistuksia?” Outoja mekanismeja. Se juuri oli minusta hämmentävää. Tuntemattoman tekniikan outous. Joksikin värähti sisälläni ja sitten rentouduin. Siirryin syrjään ja päästin pomon arkun ääreen. Hänkin sai piston sormeensa värttinästä ja vitsailimme lisää Prinsessa Ruususesta.

Seuraavana päivänä pomo oli poissa. Ambulanssi oli vienyt hänet juuri suljetuamme kaivauksen yöksi. Se oli keskenmeno. Nykyisenä mahtavan tieteen aikana he molemmat kuolivat. Meille kerrottiin tästä, kun palasimme töihin seuraavana aamuna. En vieläkään usko sitä. Etsin häntä vieläkin katseellani kuvitellen tavoittavani hänet nurkan takaa juomasta noutokahvia ja syömästä niitä inhottavia leivoksia, joita hän rakastaa. Kaivaus suljettiin päiväksi kuoleman takia. Vain yhdeksi päiväksi. Me palasimme sitä seuraavana päivänä ja joimme pubissa maljan suosikkiakateemikollemme sinä iltana.

Joku sanoi, kun olimme sopivan liikuttuneita ja menettäneet kaiken säädylisyydentajun, että vauva eli. Minun mentorini vauva. Halusin mennä tapaamaan sitä. Yritin ainakin. En ole lähisukulainen, mutta halusin ainakin yrittää. Aseistetut vartijat pysäyttivät minut

ovella.

Se oli yksinkertaisesti typerää. Päätin, että vauva oli surkeudesta sinnyt juoru ja jatkoin omaa elämääni. Sekä vanha ystäväni että tuleva ystäväni olivat kuolleet ja suljin mieleni siltä asialta.

Ehkä jatkoin omaa elämääni. Tai ehkä se oli pyörivä tuuli. Tiedän, että se oli tuuli, koska tiedän, milloin se alkoi puhaltaa: en kerro. En kirjoita sitä. Se on totta jos sanon sen suoraan ja tänään haluaisin, että se ei olisi totta. Huomenna saatan löytää rohkeutta.

Jatkoimme kaivamista. Viikon kuluttua me kaikki laskimme työkalumme ja panimme päällemme parhaat tummat vaatteemme ja menimme hyvästelemään pomon asianmukaisesti, viereisellä hautausmaalla (koska hän oli paikkakuntalaisia). Se oli jotenkin sopivaa. Hautajaiset eivät olleet kuitenkaan hyvästijätöt. Se tuntui vieraalta. Vieraita ihmisiä oli liikaa. Professori ja minä vilkaisimme kerran näitä kaikkia muukalaisia ja pukuja heidän yllään ja päätimme pysytellä omassa seurassamme. Seremonian jälkeen seuraamme liittyi itse seremoniamestari. Hän oli tunnustuksellisella päällä ja tunsu tarpeelliseksi kertoa professorille monia salaisuuksia.

”Me menimme naimisiin”, hän sanoi. Pomo oli juhlistanut uuden elämämme ennen kuolemaansa ja antanut kirkkoherralleni ja minulle häälahjaksi hienon astiaston 1700-luvulta. Hänen kuolemaansa ei voinut ymmärtää. Päivällisellä tilaisuuden jälkeen hän oli valittanut ruoansulatushäiriöstä ja joskus hänen silmänsä näyttivät harittavan aivan kuin hän olisi nähnyt tuulen taakse.

”Kuka vihkii vihkijän?” Professori tiesi kaiken, mutta hän kysyi kuitenkin. Me kaikki teemme tällaista.

Vietämme niin paljon aikaa yhdessä, että meillä on samat tavat. Minun rukka rakkaani, joka näkee kaikuja minusta joka paikasta.

”Maistraatti”, Salomoni sanoi nauttien ironiasta. Ironia on hänen suuria heikkouksiin, kuten myös vanhan testamentin lainaami-

nen väärin. ”Me pidämme kirkkohäät, kunhan olen vakuuttanut rakkaani Jumalan olemassaolosta, mikä ei ehkä tapahdu tämän elämän aikana.”

”Minä uskon pieniin vihreisiin miehiin”, sanoin avuliaasti. Hän halasi minua.

Tuntemattomat tekivät meidän olomme tukalaksi. En halunnut jakaa yksityisiä keskusteluja mustista puvuista pitävien miesten kanssa, paitsi jos avioiduin heidän kanssaan, vitsailin, ja lähdimme kolmistaan.

Seuraavana päivänä huomasin yhden puussa liian hyvin viihtyvistä miehistä piileskelemässä huomiota herättävästi sanomalehden takana.

”Liikaa elokuvia”, sanoin itselleni ja huolestuin sitten. Entä jos kyse oli jostakin, jonka pomo tiesi? Mikä oli tappanut pomon? Luulivatko he minun tietävän jotakin? Elokuvamaania iski minuunkin. Tai ehkä mustuus oli löytänyt tiensä aivoihini. Olin vankina hetkessä, jossa elämä ei ollut aivan todellista, jossa yksinkertainen puhelu on mahdoton tehtävä. Tosi rakkaani ja minä luimme illalla Beda Venerabilista, koska olimme vanha pariskunta. Ei enää murjottujen luiden kuvia vuoteessamme: vain me ja ehkä tuulen kaiku. Minun olisi pitänyt asettua aloilleni, mutta en asettunut.

Käyttäydyin kuin huonon arkeologisen elokuvan henkilö. Pukeuduin mustaan. Hiipailin toimistoon yöllä ja latsasin kaikki tiedostot. Kun toin ne kotiin, istuin valveilla koko yön vierittäen niitä näytössä, yrittäen saada selville, mitä pukumiehet oikein puhasivat. Minun ei pitäisi sanoa heitä pukumiehiksi. Useimmilla heistä oli farkut. He vain käyttäytyivät kuin olisivat pukeutuneet mustiin puihin ja aikoisivat peukaloida mieltämme ja muuttaa todellisuutta. Minun on lopetettava niiden elokuvien katsominen.

Useimmat tiedostot vastasivat tarkalleen omaa tietoani. Kuolasin uudestaan hautasineitä. Rasiat oli tutkittu laboratoriossa ja ne sisälsivät mekanismeja, mutta kukaan ei osannut selvittää, mitä ne tekivät. Tunsin oloni pe-

tetyksi: minun rasiani oli tutkittu ilman minua. Varsinainen paukku oli DNA:n löytyminen. Sille oli jo tehty tutkimuksia poikkeuksellisen nopeasti. Edes kasvoja ei oltu vielä rekonstruoitu, mutta DNA oli analysoitu.

DNA-tiedostossa oli viittaus toiseen tiedostoon. Se oli lukittu. Ne idiootit, jotka olivat lukinneet sen, olivat käyttäneet salasanana pomon nimeä.

DNA-testit osoittavat, että haudattu nainen ei ollut kokonaan ihminen.

Sitä ideaa on käytetty kaikissa science fiction -sarjoissa: muukalaisia, jotka ovat niin kehittyneitä, että ne pystyvät luomaan vaihdokaslapsia.

Tiedostossa oli viitteitä liipaisimeen. Johonkin, joka muutti vastaanottavia geenejä, geenejä, joissa oli oikeanlainen markkeri. Suunnattua epigenetiikkaa. Keino kätkeä rotu toisen rodun sisälle.

Tiedosto vihjasi, että tulokset olivat epäluotettavia. He eivät tieneet, miten liipaisin oli toiminut. Heidän ainoa tapauksensa oli kuitenkin pomo. Joka kuoli. Kuolemansyy oli hänen muukalaiseksi muuttunut vauvansa. Hänen ruumiinsa ei pystynyt käsittelemään sitä. Vauvat olivat jo valmiiksi muukalaisia, ajattelin minä, ja niin minä menetin tunnin tuulelle ja pimeydelle. Luojan kiitos, että olin kotona silloin. Ainoa vahinko koitui tietokoneelleni, joka oli toiminut akulla. Kytkin sen pistorasiaan ja palasin lukitun tiedoston pariin. Sen tiedoston, joka kuvasi uinuvia muukalaisgeenejä.

Luen sanoja, joita en ymmärrä. Epigenetiikka on niistä pahin. Heittelen noita sanoja ympäriinsä aivan kuin ne tarkoittaisivat jotakin. Ne ovat vain tuulta. Tuulta, joka puhaltaa mieleni läpi. Mieleni ei aina toimi samalla tavoin kuin ennen.

Se kirottu värttinä. Prinsessa Ruusunen. tarinat tulivat jostakin. Tietenkin he tappoivat naisen, joka muutti heidän lapsensa joksikin muuksi. Mutta millaisiksi? Mitä niistä lapsista tuli?

Löydämmekö lähistöltä vielä joukkohau-

dan? Kaikki ne pienet lapset? Onko pahin osa menneisyydestä vielä edessäpäin?

Oli melkein varmaa, että minä en tulisi kuolemaan (koska olin vielä elossa), mutta kyse ei ollut vain minusta. Tunsin itseni typeräksi tehdessäni sen, mutta kävin yhden tutkijastävänä luona ja juotin hänet humalaan. Otin pomon DNA:n ja kuolleen kuningattaren DNA:n (molemmat varastamissani tiedostoissa) ja kaivoin esiin myös sen DNA-testin, jonka teimme opiskelijoina ("Mistä ihmiset tulevat?" meitä oli kehotettu kysymään. "Kuinka monta erilaista lähdettä on olemassa?").

Ystävänä vertasi niitä. Häneltä meni siihen kuusi kuukautta ja se teki loven alkoholibudjettiin, mutta hän teki vertailun. Kun hän oli valmis, olin päättänyt tohtorinopintoni, kaikeksi onneksi.

En ollut enää jatko-opiskelija: olin avioitunut arkeologi etsimässä työtä.

"Te olette kaikki sukua", hän sanoi.

"Se on yllättävää", sanoin ihmetellen, kuinka en ollut huomannut sinisilmäisyysgeeniä.

"Ei suinkaan. Yhteiset esivanhemmat."

"Onko mitään ... outoa?"

"Ei aavistustakaan. Emme tiedä vielä puoltakaan siitä, mitä meissä on."

Olen valmis lyömään vetoa, että minulla on DNA:ssani samat markkerit kuin hänelläkin. Sillä muinaisella muukalaiskuningattarella. Sillä murhatulla ruumiilla, joka oli haudattu upeasti. Yksi rasian oudoista mekanismeista tunnisti minut, ajattelin, koska niin ne salaista työtä tekevät tutkijat olivat ajatelleet lukitussa tiedostossaan. Se saattoi huomata myös, että olin raskaana. Vain hädin tuskin raskaana siinä vaiheessa. Erittäin raskaana nyt. Ensi viikolla minusta tulee äiti.

Aluksi uskoin kopioimiani raportteja, uskoin, että outo rasiaan kätkeyty mekanismi oli syyllinen. Nyt uskon, että syyppää oli värttinä. Epäilen, että kaikilla rauta-arkun esineillä oli oma mekanisminsa: jotkin mekanismit olivat

taitavammin kätkeytyä kuin toiset. Ne oli kaikki haudattu tavoittamattomiin. Raudan sisälle. Me olimme jäljitelleet Pandoraa, herättäneet Prinsessa Ruususen. Meillä ei ollut aavistustakaan. Ja nyt minun mieleni on siellä ja minun mieleni on täällä ja minun mieleni on kaikkialla minne tuuli puhaltaa.

Saan ruoansulatushäiriöitä, kun ajattelen seurauksia. En pahoinvointia. Ei muita raskausoireita kuin harhaileva mieleni. Se tappoi pomoni, mutta se ei voi tappaa minua. Ei halua tappaa minua. En tiedä miksi. Minun pitäisi kysyä, mutta ajattelijana sisälläni tuuditetaan hiljaiseksi, kun yritän: me emme halua tietää. Ja sitä paitsi meillä ei ole muuta kuin oletuksia, joka perustuu siihen, mitä pieni ryhmä nuoria ihmisiä, jotka eivät oikeastaan tienneet, mitä he olivat tekemässä, saivat luettua nopeasti tiedoista. Jos me kaksi uskoisimme professorien tietävän enemmän kuin me, antautuisimme heille, antaisimme ruumiini ja lapseni tutkittavaksi niinä väliaikoina, jolloin tuuli ei puhalla.

En pysty tekemään sitä yksin. Tai edes pariskunnan osana.

Minä yritin. Olin odottamassa ostaakseni lipun ja matkustaakseni junalla Lontooseen antamaan itseni ilmi, kun mieleni oli taas tyhjä ja onnellinen ja tuulenviemä. En muista sitä tuulenviemää. Muistan heränneeni laiturilla Brightonissa ja ihmetelleeni, miksi aallot olivat niin pieniä ja miksi aallot olivat oudonvärisiä ja ihmetelleeni, mikä oli vialla. Puoliksi tietoisena ajattelin, että olin väärässä Brightonissa. Nyt tajuan, että planeetta oli väärä.

Ehkä murhattu nainen oli minun kaltaise-ni, sen varttinän aikaansaannos. Ehkä minun vauvastani tulee enimmäkseen ihminen.

Hän itse on rauhoittava, mutta hänellä itselläänhän on Jumala puolellaan. Huomaan olevani kateellinen hänelle siitä Jumalasta.

Kevytmielisempinä hetkinämme rakkaani ja minä väittelemme vihreän ihon puolesta. Emme voi väitellä lasta pois. Minä tuskailin siitä, mutta hän oli tiukkana: meidän on koh-

dattava tämä syntymä. Hän halusi kohdata sen hiljaa ja kasvattaa lapsen aivan kuin mitään ei olisi tapahtumassa, aivan kuin pikkuisemme ei olisi muinaisen muutoksen kärjessä.

Minä olin järkkymätön: en voi pitää tarinaa salassa. Ja niinpä me olemme ihmiskunnan tulevaisuuden ensimmäisen osan varti-joita. Jumala meitä auttakoon.

Minä puhun tuulesta, mutta mielessäni tunnen vielä liukuvan veitsen ja näen kuolleen kuningattaren luut, jotka on levitetty kuin jät-teet hienolle kaksoisvuoteellemme.

Someone's Daughter

Copyright © Gillian Polack

Originally published in *Next* (ed Simon Petrie and Robert Porteous, CSfG Publishing, 2013)

Translated by Eero Sarkkinen

Lasse Ranta

Hajanaisia ajatuksia aiheesta historian jos

Spekulatiivinen fiktio tarkoittaa yleisimmässä merkityksessään todellisuuteen sekoittuvia yliluonnollisia elementtejä tai täysin kuviteltua todellisuutta. Fantasia-, tieteis- ja kauhukirjallisuus ovat spekulatiivista fiktiota (spefi). Spekulatiivinen fakta on tavallista spekulointia, eli vaihtoehtoisten skenaarioiden esittämistä samasta tilanteesta. Kun spekulointi liitetään historialliseen kontekstiin, puhutaan kontrafaktuaalisuudesta, ts. jossittelu. Historia on jossittelun aarreaitta.

Miten historialliset, täysin eri aikakaudella vaikuttaneet hahmot selviäisivät nykypäivän maailmassa?

Äkkiseltään tulee mieleen modernin ihmisen esikuva, kameleonttimainen Niccolo Macchiavelli. Hän olisi tässä puolitotuuksien, häikäilemättömyyksien ja itsekkyyden aikakaudella kuin kala vedessä. Tosin Ruhtinaassa esitetyt ajatukset vaikuttavat jo itsestäänselvyyksiltä. Teoreettikona Macchiavellilla ei olisi paljoakaan annettavaa, poliittikkona mahdollisesti enemmän. Samaa ihmistyyppiä edustavat Oliver Cromwell, Armand de Richelieu ja Klemens von Metternich pärjäisivät EU:n johtotehtävissä.

Leonardo da Vincin voisi kuvitella vievän ihmiskunnan teknologian uudelle vuosisadalle. Niin paljon hän oli aikaansa edellä 1500-luvulla. Ehkei sentään da Vincille löytyisi paikkaa tässäkin maailmassa. Kaikessa nerokkuudessaan häneltä puuttui sitoutumiskykyä viedä projektit loppuun. Kuvataiteilijana hän olisi sen sijaan kaikkien huulilla. Kenties digitaalisen tai animaatioelokuvan parissa? Thomas Edison on keksinnöllään muuttanut ihmisen arkipäivää enemmän kuin kukaan muu, ja hän voisi viedä nykyaikaisen infran täysin uusiin sfääreihin.

Kyvykkäinä johtajina pidettyjen Pietari Suuren, Simon Bolivarin, Otto von Bismarckin, Elisa-

beth I:n ja Kustaa Vaasan valtakaudet jäisivät lyhyiksi ja ankeiksi: Modernin johtajan on kyettävä myös kompromisseihin. Toisaalta Ison-Britannian ja Ruotsin valtiojärjestys veisi kaiken terän jälkeenmainittujen hallitustavasta. Tsingis-kaanikin olisi pelkkä mitänsanomattoman aasialaisen pikkuvaltion suuruudenhulluudessaan koominen meemigeneraattori. Benjamin Franklinin ja Abraham Lincolnin kaltaisille sovittelijoille olisi kysyntää ylilyöntien maailmassa. Lähi-idän vahva mies sulttaani Saladin toimisi sentään välittäjänä militanttien muslimijohtajien ja länsimaiden johtajien keskeisissä neuvotteluissa.

Israelilaisen Jeesus Nasaretilaisen blogitekstit vastikkeettomasta ja pyyteettömästä anteeksiantosta ja armeliaisuudesta eläisivät Internetissä vitseinä pari viikkoa ja unohtuisivat sitten. Kungfutse ja Lao-Tse eivät pääsisi edes nettijulkisuuteen asti, kiitos Kiinan tuoreita ajatuksia blokkavaan nettikontrollin. Sokrateen perusprinsiippi 'Tunne itsesi' tuntuu nykyihmisestä tyhjyyttään kumisevalta. Voisi ihan hyvin olla jonkun fitness-porukan slogan.

Musiikin maailma tuntisi Niccolo Paganinin ja Carl Michael Bellmanin virtuoosikitaristeina, jälkeenmainittua pidettäisiin Ruotsin populaarimusiikin tärkeimpänä laulaja-lauluntekijänä. Kirjailijoista merkittävimpiä olisivat pilkkakirveet Jonathan Swift, Voltaire ja Mark Twain. Kafka saisi takuulla valtaisan vastaanoton, jos Oikeusjuttu ja Linna julkaistaisiin 2000-luvulla. Postmodernia arvotyhjiötä kommentoi erityisen tarkkanäköisesti espanjalainen Miguel de Cervantes. Goethen Nuoren Wertherin kärsimykset olisi taantunut teini-ittäjäksi. William Shakespeare joutuisi äkkimenestyksen laannuttua keskittymään tekijänoikeudenkäyntiin Edward de Veren kanssa.

Inkeri Kotro

Cesiumin neuru

“Mikä ihme se on?” Julius katsoi hämmennyneenä minua. Kohautin olkapäitäni. Mikään tässä tehtävässä ei ollut tavallista, muttei kuitenkaan myöskään niin epätavallista, etten olisi pitänyt tätä silkkana kettuiluna.

Syy siihen, etten ollut varma, oliko komennus tälle tehtävälle rangaistus vai palkinto, oli kolmisen kilotuntia sitten tapahtunut onnettomuus, jonka jälkeen välini komentaja Janseniin olivat tuntuneet poikkeuksellisen jähmeiltä. Jouduin – tai pääsin – tilanteeseen, jossa kunnostauduin pelastamalla komentaja Jansenin.

Olimme olleet rutiinikorjaustehtävällä aluksen ulkopuolella. Olin vastustanut komentajan osallistumista korjaustehtävään alun alkaenkin. Komentaja oli hyvä johtaja, mutta hänellä oli sokea piste sen suhteen, että vuodet nollagravitaatioissa olivat jättäneet jälkensä hänen sinänsä vaikuttavaan olemukseensa. Olihan hänellä jo ikääkin – hän oli ylittänyt neljäsatua subjektiivista kilotuntia – joten mielestäni hänen oli aika jättää estradi nuoremmille ja keskittyä naruihin sen takana.

Olin sanonut tämän komentajalle niin suoraan kuin alainen voi ylempäänsä ojentaa. Komentaja Jansen oli kohteliaasti sivuuttanut kaiken sanomani. Seuraavan kerran näin hänet avaruuspuvussa ilmalukossa.

Me ehdimme saada tiedotuksen suunnan-
korjauksesta. Tämä oli toinen syy siihen, että en olisi halunnut komentaja Jansenia ulos aluksesta. Komentosilta jäi toivottomille tunareille, jotka eivät ymmärtäneet lykätä ohjelmoitua kurssinkorjauspolttoa. Komentaja ja minä olimme aluksen keulassa, joten mitään vaaraa ei pitänyt olla – kun tahmatassuun napsauttaa virran päälle, kovin moni maallinen voima ei riitä irrottamaan kättä aluksen rungosta. Ihmisten ollessa aluksen ulkopuolella kurssinkorjauspoltto oli kuitenkin tarpeeton riski.

Toisaalta komentajan olisi pitänyt ymmärtää sulkea korjattava paneeli. Kun alus muutti kurssia, paneeli pyrki jatkamaan matkaa vanhaan suuntaansa. Se pyörähti saranansa varassa suoraan komentajan jalan ja käden yli.

Jansenin pukuun tuli pitkä repeämä. Kun poltto oli ohi ja pääsin hänen luokseen, shokki tai hapenpuute oli jo vienyt häneltä tajun. Hapen mukana puvusta pursui verta, joka karkasi avaruuteen hitaana punaisena ryöppynä, jäätyen heti tultuaan puvun ulkopuolelle. Näky oli yhtä kaunis kuin järkyttäväkin.

Pysäytin vuodon ensimmäisellä käteen sattuneella asialla. Kiskoin kolme senttiä leveän, metallisen nippusiteen turhankin kireäl-

le. Avaruuspuku oli jäykkä, ja halusin varmistaa verenvuodon loppumisen. Pelkäsin valtimovuotoa.

Meiltä meni puoli tuntia saada komentaja sisään. Komentosillan kokematon kaarti tuhlaasi kalliita minuitteja, kun ei paniikissaan löytänyt tapaa päästä komentajan avaruuspuvun säätimiin käsiksi. Ennen kuin tahmatassun virta saatiin katkaistua, sähkömagneetit eivät päästäneet Jansenia irti rungosta.

Jupakan lopputulema oli, että hapenpuute ei ilmeisesti ehtinyt aiheuttaa aivovaurioita komentaja Jansenille, mutta jalka oli ilman verta liian kauan. Pelastamalla Jansenin tein hänestä siis raajarikon. Minä sain ylennyksen ja onnettomuuden aiheuttaneet tunarit kuurasivat vessoja seuraavan kilotunnin; koko miehistö joutui käymään pakolliset kertauskurssit sekä tietojärjestelmistä että ensiavusta.

Komentaja Jansen kiitti minua sydämellisesti henkensä pelastamisesta, mutta aistin varautuneisuuden sanojen takana. Oli ikävää, että onnettomuus sattui vain hetkeä sen jälkeen kun olin yrittänyt vakuuttaa komentajan siitä, että hänen refleksinsä olivat liian hitaat ja lihaksensa liian harjaantumattomat korjaustyöhön aluksen ulkopuolella. En tietenkään koskaan sanonut hänelle sanoja “mitä minä sanoin”, mutta ne jäivät leijumaan meidän välimme.

Onko siis ihme, että komentajan motiivit mietityttivät minua, kun havaitsimme mielenkiintoisen kohteen? Komentaja Jansen päätti lähettää tarkistusmatkalle minun lisäksi aliluutnantti Zaheera Mohamadin, jolla ei nähdäkseni ollut ollut mitään tekemistä onnettomuuden kanssa, ja luutnantti Julius Boppin, joka oli komentosillalla olleista tampioista ansioitunein. Ja niin me olimme pakkautuneet kahden kilotunnin varusteiden kanssa lähes valonnopeuteen yltävään sukkulaan ja lähteneet tarkistamaan tilannetta.

Tiesin, että minun pitäisi olla yhtä otettu ja inostunut kuin aliluutnantti Mohamad. Zaheera

ralla oli vain kaksisataakymmenen subjektiivista kilotuntia painolastinaan, ja minä suhtauuin häneen niin kuin vajaa kolmisatainen parisataiseen suhtautuu: huvituksensekaisella kateudella. Kun katsoin Zaheeraa, näin parisataisen itseni, ja pidin tätä toivottomana, kirkassilmäisenä hupakkona.

Zaheera oli vakuuttunut siitä, että me löytäisimme ensimmäisen merkin toisesta siviilisaatiosta. Koska olin ollut tällaisella retkellä kerran aiemminkin, ja koska tiesin että komentaja Jansen oli käynyt ainakin viidellä sen yhden lisäksi, jolla olimme yhdessä olleet, minua vähän säällitti hänen intonsa. “Nyt löydetään ensimmäinen todiste ihmiskunnan ulkopuolisesta siviilisaatiosta!” Paskat. Viimeisten varmistettujen tietojen mukaan toistaiseksi ainoa – ei lupaavin, ei paras, vaan ainoa löytynyt elämä oli planeetta, jolla oli jonkinlaista alkulimaa. Kaikki muu oli ollut yhtä antiklimattista kuin pulsarien löytyminen historian alkuhämärässä.

Viimeisimpien tietojen mukaan ihmiset olivat käyneet läpi kymmeneksen Linnunradasta, ja viesti oli selvä: maankaltaiset planeetat eivät olleet harvinaisia. Fysiikan ihmeetkin olivat suurempia kuin olimme osanneet kuvitella: rytmikkäästi vaihtelevat magneettikentät, harvinaisten alkuaineiden sähkömagneettiset sormenjäljet, geometriset vuorimuo-destelmat jotka näkyivät pitkälle avaruuteen. Kaikkea löytyi! Avaruus oli täynnä kaikkea tätä luonnostaan, ilman minkään älyllisen myötävaikutusta.

Ihmiskunta oli hajonnut pirstaleiksi pitkin galaksin Maata ympäröivää reuna-aluetta. Asuttuja planeettoja oli tietojeni mukaan viitisenkymmentä, mutta minä en ollut käynyt yhdelläkään. Vanhempani olivat syntyneet hitaasti, vain promillevalonnopeudella aurinkokuntien välillä vaeltavalla habitaatilla. Isäni oli toivonut minunkin jäävän habitaattiin, mutta vereni veti ulos.

Habitaatin jättäminen, niin kuin kaikki muukin tässä maailmassa, oli lopullinen pää-

tös. Minä siirryin lähivalonnopeusmatkukseen ja aloin laskea ikääni kilotunneissa, jotka kuluivat eri tahtiin kuin taakse jättämieni perheen ja ystävien subjektiiviset kilotunnit. Jos olisin halunnut palata, olisivat ystäväni ikään-tyneet ja kuolleet, kun minä olisin ollut vain muutamaa kymmentä kilotuntia vanhempi.

En tietenkään halunnut palata. Isäni oli surrut sitä, etten todennäköisesti koskaan saisi lapsia, ja jos saisin, hän ei heitä tuntisi. Minä katselin hänen kyöneleitään, sekä äidin sanatonta surua jonka piti kurissa vain hänen päättäväinen, pakotettu hyväksyntänsä lapsensa valintoja kohtaan, ja tunsin lievää surua ja suurta vaivaannusta. Lähteminen on aina helpompaa kuin jääminen, mutta myöhemmin ymmärsin, että lähteminen oli minulle suorastaan poikkeuksellisen helppoa. Minä latasin aluksen kielipaketit ilman nostalgiaa habitaitin eriytynyttä puheenpartta kohtaan, ja opin aluksen kielen lähes aksentittomasti muutamassa kilotunnissa.

Kun emoaluksen reitti harvakseltaan leikkasi habitaattien reittejä, minä pysyttelin yleensä tiukasti aluksellamme. Me tiesimme toki habitaateista saman verran kuin he meistä – tietoja vaihdettiin jo kauan ennen fyysisistä kohtaamista. Emoalus tiedusteli, oliko habitaitissa halukkaita kyytiinnousijoita, jotka täyttäisivät ehdot, ja habitaatti kyseli, oliko emoaluksella lähtijöitä, jotka he kelpuuttaisivat kansalaisikseen. Kulttuurishokki oli silti aina valtaisa. Habitaatit olivat peräisin eri puolilta galaksin laita-alueita, ja osa tuntui teknisesti suunnattoman jälkeenjääneiltä. Toisilla taas oli teknologiaa, jota en kyennyt ymmärtämään. Minulla oli ollut tuuri, kun olin päässyt nousemaan syntyhabitaatiltani sellaiseen alukseen, jossa teknologian taso oli suurin piirtein sama.

Alukset olivat itseriittoisia. Meidän täytyi olla. Habitaateilla – saati planeetoilla – oli enemmän resursseja, mutta heillä oli omat tapansa tehdä asioita. Heidän teknikkonsa eivät välttämättä olleet kuin kuulleet huhuja meidän

moottoriemme kaltaisesta tekniikasta, tai vaihtoehtoisesti he joutuivat palaamaan historiassaan satoja ja taas satoja subjektiivisia kilotunteja taaksepäin löytääkseen merkintöjä meidän teknologiastamme. Osa habitaattien väestä suhtautui aluksiin mielenkiinnolla, mutta osa piti meitä lapsenryöstäjinä ja loisi-na.

Olin elänyt aluksella lähes sata kilotuntia – koko aikuisen elämäni ja kolmanneksen koko elinajastani. Siinä ajassa seikkailijaelämän huonotkin puolet olivat tulleet tutuiksi.

En ollut kyllästynyt elämään emoaluksella, vaikka se oli ollut isäni suurin pelko. Tai ehkä sitä pitäisi kutsua toivoksi. “Sinä kyllästyt elämään siellä, ja kun haluat tulla takaisin, se on jo liian myöhäistä.”

Isä ei ymmärtänyt, että minä näin habitaitin kyllästymisen ehtymättömänä lähteenä. Kyynisydestäni huolimatta, kun kiihdyttelimme sukkulaa vielä hivenen lähemmäs valonnopeutta, pidin edelleen universumin kartoitusta yhtä mielenkiintoisena kuin aina ennenkin. Olin kuitenkin jo luopunut toivosta löytää mitään sykähdyttävämpää, kuin se, minkä olin jo nähnyt. Olin luopunut uskosta, että juuri meidän aluksemme löytäisi kauan kaivatut todisteet elämää kuhisevasta avaruudesta. Itse asiassa salaisesti jopa odotin sanomaa siitä, että joku muu oli jo saanut ensimmäisen yhteyden, emmekä vain olleet kuulleet siitä. Tämä oli jopa todennäköistä – etäisyytemme kaukaisimpiin aluksiin oli varmasti jo kasvanut tuhansiin ja tuhansiin lepo-koordinaatiston parsekeihin. Minä pidin elämästäni koska se oli täynnä armeijan rutiineja ja insinöörityön taidonnäytteitä, en siksi että kuvittelin tekeväni historiaa.

Ja niinpä minä, luutnantti Anne Mannila, katselin lievällä huvittuneisuudella ja toisaalta yhtä vahvalla nuoruuden kaipuulla aliluutnantti Mohamadin intoa ja luutnantti Boppin pelonsekaista kunnioitusta tuntematonta kohtaan. Vastassamme oli monokromaattista, heikkoa laseremissiota lähettävä pulsarinkal-

tainen kapistus, entä sitten? Hetken minua kirpasi, kun ajattelin mitä isäni olisi sanonut jos olisi kuullut ajatukseni. Hän olisi valittanut, ettei ymmärrä sanoja edes yksitellen, saati pötkönä peräkkäin. Toisaalta, siksihän minä lähdin, ollakseni kaltaisteni kanssa.

Lähestyessämme laserpulsaria odotin meidän korkeintaan kohtaavan vähän uutta fyysiikkaa, vähän uutta astrofysiikkaa. Hyvällä onnella se nimettäisiin meidän mukaamme, ellei jossain muussa galaksin kolkassa ollut jo tehty vastaavaa havaintoa, josta kuulisimme vasta kun sähkömagneettinen säteily ylittäisi järjettömät pituudet tyhjää taivasta ja ehtisi meidän luoksemme. Todennäköisesti odotettavissa olisi satojen subjektiivisten kilotuntien keskustelu siitä, kuka ehti ensin ja oliko sillä mitään merkitystä. Oliko sillä?

Olimme jo niin lähellä, että meidän olisi pitänyt havaita muita tähdelle tyypillisiä ominaisuuksia kuin sinänsä outo pulssitettu emissio. Missä oli magneetikenttä? Miksi emme vieläkään nähneet muuta emissiota kuin yksinäisen, yksienergisien laserpulssin, joka toistui muutaman millisekunnin välein?

Kohautin olkapäitani uudestaan. Nostalgia ehkä sumensi ajatteluani, sillä puhuttelin luutnantti Boppia tuttavallisesti. “Julius, mennään sen luo. Täsmää nopeusvektorit toisiinsa. Yritä välttää sädettä.” Kohde oli liian kevyt tähdeksi – vaikutti kuin sillä ei olisi ollut massaa ollenkaan. En uskonut, että olisimme matkalla mustaa aukkoa kohti ja laserkin vaikutti niin heikolta, ettei meille koituisi vaaraa.

Korjasin johtopäätöstäni: hiukkanen uutta, jännittävää astrofysiikkaa.

Kun pääsimme näköetäisyydelle, minun oli pakko myöntää että aloin innostua. Kohde ei ollut komeetta eikä mikään muukaan murkula. Tietokone määrittäi kohteen säteilytehon. Laser oli heikko tähteen verrattuna – se tuskin vaurioittaisi edes aluksen hitsausaumoja. “Julius, ohjaa kiinni rakennelmaan sivusta.”

Rakennelma! Sille ei tosiaan ollut muuta sanaa.

Läpimitaltaan se oli muutamia kymmeniä metrejä. Olimme liian kaukana jotta olisimme nähneet kohteen paljain silmin vaikka olisimme laserin suuntaan uskaltaneet katsoa, mutta aluksen tutkalla ei tätä ongelmaa ollut. Näytölle piirtyi valtava metallikehikko, jonka keskellä pyörivästä häkkyrystä pulssit olivat peräisin. Laser lähetti vihreää valoa, muttei millään tyypillisellä aallonpituudella. Kun sinisiirtymä ei enää häirinnyt analyysia, tietokone ilmoitti, että emissiotaajuus vastasi cesiumin hyvin epätodennäköistä siirtymää.

Julius ohjasi meidät lähelle rakennelmaa ja täsmäsi nopeudet toisiinsa. “Kiinnitytäänkö?” hän kysyi. Hänen äänensä värisi.

“Varovasti tahmatassuilla”, minä ohjeistin. “Valmistaudutaan mairinnousuun!” Pidin peukkuja, että rakennelma olisi magneettinen. Emme muutoin uskaltaisi nousta kyytiin. Mekaaninen kiinnittäytyminen voisi naarmuttaa rakennetta, enkä ollut niin korkealla komentoketjussa, että voisin päättää asiasta.

Tunti, jonka odotimme lähtölupaa tietokoneelta, oli pisin elämässäni. Olimme tietenkin lähettäneet tiedon emoaalukselle, kun löytö varmistui. Halusin ulos aluksesta ennen kuin komentaja Jansen ehtisi lähettää ohjeita. Olin pätevä ja tunsin protokollat yhtä hyvin kuin Jansen, joten tiesin piinallisen hyvin että niissä oli liikkumavaraa. Älylliseen elämään törmätessä oli lupa ottaa kontaktia, jos vaaraa ei olisi – kummallekaan osapuolelle. Jansen voisi vielä saada päähänsä, että me rikkoisimme jotakin, enkä minä voisi toimia suoria ohjeita vastaan. Se vanha puolijalkainen kääkkä haluaisi takuuvarmasti olla ensimmäinen ihminen tämän hyrrän päällä, enkä minä halunnut hänen vievän kunniaa, joka kuului minulle.

Jossain syvällä takaraivossani pieni, nalakuttava ääni sanoi minulle, etten ansainnut olla ensimmäinen. Se jupisi, että minun olisi pitänyt antaa tilaisuus Zaheeralle, joka oli uskonut tähän koko ajan, tai Juliukselle, vain siitä ilosta että ihmiskunnan ensimmäinen askel vie-raan älyn aluksella olisi hyytelömäistä tärinää. En kuunnellut ääntä.

Määräsin Boppin jäämään puikkohin, kun Mohamad ja minä pukeuduimme. “Meillä on lähes kilotunti subjektiivista aikaa ennen kuin emoalus ehtii tänne. Jokainen ehtii kävellä sydämensä kyllyydestä.” Alus ei ollut kyennyt analysoimaan lejeerinkiä, josta hyrrä koostui, mutta ferromagneettinen se oli. “Älä huoli, sinunkin tahmatassusi pääsevät hyötykäyttöön.”

Hyrrälle astuminen oli kokemus, jota en voi unohtaa, ja edes tulevaisuudessa mahdollisesti saapuva tieto siitä, että joku muu olisi löytänyt jotain vastaavaa ennen meitä, ei ikinä voisi pyyhkiä sitä tunnetta pois. Luutnantti Mannila kävelemässä ensimmäisenä Homo sapiens -lajin edustajana jonkin toisen lajin rakennuksen pinnalla.

Ja mikä rakennelma se olikaan! Metalliputket kaartuivat kohti pimeää taivasta. Luutnantti Bopp oli laittanut aluksen kaikki valonheittimet päälle, sillä meillä ei ollut suodatinta, joka olisi tepsinyt vain laserin aallonpituuteen. Olimme siis ottaneet vahvimmat mahdolliset yleissuotimet käyttöön, ja Bopp kylvetti meitä valossa jotta näkisimme paljain silmin edes jotakin.

En olisi halunnut suodattimia lainkaan: laser oli niin tarkkaan rajattu, että uskoin meidän pysyvän pois sen edestä. Tiesin kuitenkin, että komentaja Jansen ei ikinä olisi antanut minulle anteeksi, jos emme olisi suojautuneet parhaalla mahdollisella tavalla. Suodatin ei pidättelisi laseria kauaa, mutta saattaisi ostaa meille lisääaikaa.

Rakennelman tumman kuparinväriseltä näyttävät palkit olivat täysin sileät. Tiesin, että kuparia ne eivät olleet, ja videokuvassa ne näyttivät vaaleilta, vain vähän kultaan vivahtavilta. Kuvassimme kaiken myöhempiä analyysiä varten. Liikuihin hitaasti ja Zaheera seurasi minua kuin aave. Kuiskailimme kun sanoille oli tarvetta – kaikki muu tuntui epäkunnioittavalta.

Emme ensimmäisellä kerralla uskaltaneet lähelle lähdeä. Kuvassimme pari lähintä palkkia päästä varpasiin ja vetäydyimme aluksen sisälle tulkitsemaan saalistamme. Palkit olivat

sileät, vaaleat, himmeäksi harjattua metallia, joka ei mitenkään voinut olla kuparia. Pysyimme sen pinnalla magneeteilla. Kuitenkin, kun suljin silmäni, näin ne kuitenkin aina kuparisina, niin suuren vaikutuksen tuo ensimmäinen kävely minuun teki.

“Majakka”, arvasi Bopp. Se oli ilmeinen arvaus ja oli minullekin tullut ensimmäisenä mieleen, mutta ajatus oli järjetön. Mohamad ehti kuitenkin vastata ennen minua: “Itse suunnistaisin mieluummin kuitenkin tähtien mukaan. Näkyvät pidemmälle”, hän sanoi kiihvasti.

Täytyi sanoa, että pidin aliluutnantti Mohamadista hetki hetkeltä enemmän.

“Majakat ohjasivat karioissa”, Bopp intti kuin mikäkin historianharrastaja. “Ehkä se pääsi karkuun asteroidivyöltä.”

Zaheera tuhahti. “Jos uskot sen saavuttaneet pakonopeuden itsestään.”

Sikäli kun näimme, hyrrä liikkui vain liikemääränsä turvin. Se oli tullut vakaasti samalla nopeusvektorilla meitä kohti siitä asti kun näimme sen, emmekä olleet nähneet mitään moottoreihin viittaavaa. Sen tulosuunnalla oli useita mahdollisia aurinkokuntia, muttemme olleet ehtineet tehdä lopullisia laskuja. Se saattoi olla peräisin miten kaukaa tahansa.

“Se on viesti”, Zaheera sanoi lujasti. Olin taipuvainen uskomaan häntä, mutta pieni epäily nakersi edelleen sisimpääni. Emme olleet vielä löytäneet mitään, minkä voisi tulkita viestiksi – itse hyrrää ja laseria lukuunottamatta.

“Miksi cesium?” Bopp kysyi kärttyisästi. “Miksi vain yksi aallonpituus? Mitä informaatia se välittää?”

“Miksi ei cesium? Sitä ei synny fuusio-reaktioissa. Mikä olisi parempi tapa huutaa maailmalle, että hei, täällä ollaan? Ainakin voi luottaa siihen, että kukaan ei puhu päälle.”

“Surkea viesti, jos vastaanottajalle ei anneta edellytyksiä ymmärtää sitä”, Bopp jupisi itseksensä.

Muutamaa vuorokautta myöhemmin hän lähes kompastui avaimeen.

Olimme edenneet kohti pyörivää laseria järjestelmällisesti ja varovaisesti. Työskentelimme muutaman tunnin, pidimme ruokatauon sekä vaihdoimme ulkoiluvuoroa, ja teimme toisen mokoman. Jos emoalus olisi ollut yhtään lähempänä, olisin saattanut joustaa lepovuoroista, mutta meidän oli tarkoitus toimia omillamme lähes kilotunti, emmekä olisi hyötyneet eksoottisemmista vuorokausiratkaisuisista. Kolmesta vuorokaudesta kannattaa joskus tehdä kaksi tai neljä, mutta kolmeakymmentä ei kannata sorkkia.

Lähempi työskentely Julius Boppin kanssa ei muuttanut mielipidettäni hänestä. Hän ei ollut vastaylennetty luutnantti pahimmasta päästä, muttei myöskään parhaasta. Hänen kunniaukseen on sanottava, että häneltä puuttui ylennykseen usein liittyvä ylimielisyys, mutta aloitteellisuutta olisi saanut olla roimasti enemmän.

Hän ja Mohamed olivat edenneet lähteen lähelle, kun yhtäkkiä hänen mikrofonistaan rupesi kuulumaan ängytystä.

“Onko siellä jokin hätänä?” kysyin. Kuu-
lin Zaheeran käskevän Juliusta tiukasti siirtymään syrjään. Kysyin uudestaan. Bopp ei saanut järkevää lausetta muodostettua.

“Kirjoitusta”, Zaheera sanoi viimein. “Kuvia. Katso ruudulle.” Hän liikutti hitaasti kameraa, ja ruudulleni piirtyi muutama symboli. Kuvat olivat rivissä kuin kirjoitusmerkit, mutta huomattavan yksityiskohtaisia: tasasivuisia monikulmioita, joista lähti säteittäisiä viivoja. Viivat yhdistyivät verkkomaiseksi peitteeksi.

“Se on kartta”, Bopp henkäisi, ja siinä hetkessä olin vakuuttunut, että mitä tahansa symbolit merkitsivät, ne eivät olisi maamerkkejä.

“Monikulmio on keskustähti, ja säteet ovat planeettoja”, Bopp intti.

Zaheera vaikutti vakuuttuneelta, mutta minä en. “Miksi kuvioita olisi useita?” kysyin terävästi.

“Kakkostyyppin sivilisaatio”, Bopp vastasi heti ja Mohamad nyökkäili. “Ne ovat levittäytyneet useampaan aurinkokuntaan.”

“‘Planeettoja’ on liian monta”, väitin epäilevästi.

Odottaessamme emoalusta ehdimme käydä läpi koko hyrrän lasersäteiden välitöntä ympäristöä lukuunottamatta. Sinne ei ollut menemistä edes suodatinten kanssa. Rakennelma oli suunniteltu niin, että heijastuksia ei tullut - säde osoitti suoraan pois päin. Se oli täysin tunnoton sille, että vahvat sähkömagneetit pitivät lähivalonnopeussukkulan sen kyljessä kiinni ja kolme avaruuspukuista ihmistä eteni määrätietoisesti sen pinnalla. Juliuksen löytämät merkit olivat ainoat, jotka löysimme koko rakennelmasta.

Me dokumentoimme kaiken tehden jokaisen tutkimuksen, joka ei vaatinut näytteiden ottoa. Tutkimme pinnat niin näkyvän valon kuin infrapunan ja ultravioletin valossa. Hyrrä oli mysteeri. Lepovuorossa en meinannut saada unta, kun ajatukseni askartelivat mystisten monikulmioiden parissa.

Mitä meille yritettiin kertoa? Mitä emme ymmärtäneet?

Voisivatko Julius ja Zaheera kuitenkin olla oikeassa? Mutta millä planeetalla olisi viisikymmentäviisi planeettaa?

Toisin kuin olin ensin luullut, monikulmiot eivät olleet tasasivuisia. Osa sivuista oli hieman pidempiä kuin toiset. Lyhempiä sivuja oli yhtä paljon kuin niistä lähteviä viivoja, pidempiä taas satunnaiselta tuntuva määrä. Ratkaisu valkeni minulle yhtäkkiä, kun Bopp pohdiskeli, millä tavalla saisi fluoresenssilaitteiston toimimaan hyrrän pinnalla. Meillä ei ollut siirrettävää fluoresenssilaitteistoa, joten meidän piti odottaa emoalusta. Bopp ei kuitenkaan ollut pysyvä nahoissaan. Olin joutunut kolmesti tyrmäämään hänen ideansa nirhiä taltalla irti pikkuriikkinen pala hyrräpalkkia,

mutta nyt hän oli viimein kohdistanut energiansa ongelman ratkaisemiseen toisella tavalla. Jos alus ei tule planeetan luo, planeetta menee aluksen luo, Bopp oli päättänyt. Hänen päätöksensä itsessään ei tietenkään tehnyt laitteistosta langatonta.

Kun logiikka valkeni minulle, naurahdin ääneen. Kuinka emme olleet huomanneet vastausta! Kuinka Bopp, joka suunnitteli alkuaianalyysijä, ei ollut ymmärtänyt piirroksia jotka olivat hänen nenänsä edessä!

“Ne ovat atomeita!” huudahdin. Bopp katsoi minuun ärtyneesti ja jatkoi puuhasteluaan laitteiston parissa.

Hain tietokannasta oikean määrän neutroneja ja protoneja sisältävät isotoopit. Cesiumia! Siinä oli järjeä! Bopp ja Mohamed katsoivat minua epäileväisesti, kun selitin teoriaani radioaktiivisista isotoopeista.

“Mitä tämän on tarkoitus kertoa meille?” Mohamed kysyi väsyneesti.

Katsoin isotooppien lomittuvia viivoja ruudulta. Bopp ponkaisi pystyyn. “Se on varoitus! Heidän planeettansa on radioaktiivinen!” hän huusi kiihtyneesti.

“Onpas typerä paikka laittaa varoitus”, sanoin väsyneesti. “Emme vielä edes tiedä, mistä aurinkokunnasta laite on peräisin.”

“Mikä se sitten on?” Bopp kysyi, ja minä valvoin kysymyksen kanssa pitkään.

“Kerrataan, mitä isotoopista voi määrittää”, minä totesin. Emoaluksen saapumiseen oli enää muutama tunti, ja olimme käyneet hyrrän läpi niin tiheällä kammalla, etten uskonut meidän pystyvän parempaan. Se vaivasi minua silti lakkaamatta. Kun emoalus oli lähellä, Jansen tuntui hengittävän niskaani – kontaktiviive oli enää pari tuntia ja tiesin emoaluksen tietokoneiden ruksuttavan yhtä kuumeisesti kuin minun aivoni. Tiesin piinallisen hyvin, kuinka paljon enemmän tietoa tietokone kykeni hallitsemaan. Ainut toivoni oli onnekas päättely.

“Massa”, Bopp sanoi heti.

“Energia, energiatasot”, Mohamad täydensi.

“Puoliintumisaika”, minä sanoin. “Elin aika.”

“Sekunti perustuu cesiumatomin värähdysiksiin”, Bopp huomautti, ja selkäpiitäni karmi. Pienen hetken leikittelin ajatuksella että maailmankaikkeuden kaksi tunnettua siviilisaatiota olivat valinneet aikamääreensä perustaksi saman alkuaineen aivan sattumalta, ja minua kylmäsi. En edes tiedä miksi ajatus tuntui niin ahdistavalta – mahdollisuus kuitenkin oli noin prosenttien luokkaa, ei lainkaan mahdoton.

“Entä kudos kuvien välillä?” Monikulmioita yhdisti verkko, jossa nauhat kulkivat toistensa lomitse. Olin edelleen varma, että ne edustivat elektroneja. Yritin ajatella mitä joku vieras äly olisi ajatellut meidän merkintävoistamme, ja tunsin olevani aivan hukassa.

“Sähkömagneettinen voima, gravitaatio, kemialliset reaktiot”, Mohamad luutteli. “Tässä on ihan liikaa tulkinnanvaraa.”

“Ääni”, minä sanoin ja molemmat tuijottivat minua kuin idioottia.

“Aika kaukaa haettua”, Bopp sanoi epäileväisesti.

“Modulaatio”, minä sanoin. “Aikayksikkö. Taajuus. Värähtelyt. Moduloitu värähtely.” Kaikki oli yhtäkkiä selvää mielessäni, ja suljin Mohamedin silmienpyörittelyt havaintopiirini ulkopuolelle. Laskin isotooppien keskielinajat ja laitoin tietokoneen tuottamaan ääntä sopivalla taajudella. Tietokone siritti kuuliaisesti, ensin yhtä, sitten toista. Moduloin ääniä toisiltaan.

Tietokone kuulosti siltä, kuin nauraisi minulle.

“Mitä tästä oli tarkoitus oppia?” Bopp kysyi kärsimättömästi, enkä osannut vastata hänelle mitään. Olin vain kiittollinen, että hän ja Zaheera eivät yhtyneet kaiuttimen nauruun.

Haluaisin kertoa, että ratkoimme koko mysteerin ennen kuin emoalus saapui paikalle, mutta tietenkään näin ei tapahtunut.

Sen paremmin emoaluksen laskentakapasiteetti kuin siellä olevat ihmisetkään eivät

kuitenkaan kyenneet sen parempiin teorioihin kuin mekään – huomattavasti suurempaan määrään kyllä, mutta laatu oli aivan yhtä huttua. Naurettavaa, ellen sanoisi.

Komentaja Jansen oli raivostuttavampi kuin ennen. Hän syynäsi läpi jokaisen hyvin dokumentoidun toimmemme rakennelman päällä ja oli silminnähden ärtynyt siitä, etten ollut ylittänyt valtuuksiani eikä toimistamme ollut huomautettavaa. Tiedän, että komentajaa harmitti, ettei hän itse ollut lähtenyt johtamaan etsintäretkeä ja jättänyt minua vastuuseen aluksesta. Ehkä hän ajatteli silloin yhtä parantumattoman pessimistisesti onnistumismahdollisuuksista kuin minä, tai ehkä hän pelkäsi asemansa aluksella horjuvan, jos hän jättäisi sen edes hetkeksi.

Jansen ei olisi voinut valita pahemmin itseään horjuttavaa ratkaisua. Minä olin hänen ilmiselvää kakkosmiehensä, ja rakennelman pinnalla ensimmäisenä asteleminen toi minulle sellaista henkistä ylivertaisuutta, jonka kanssa mikään upseerinarvo ei voi kilpailla. Jansen yritti hetken, mutta hän oli raajarikkoinen vanha mies, siinä missä minä olin nainen parhaassa iässä. Jansen ei jäänyt ensimmäiselle shyttämällemme habitaatille, vaan vasta toiselle. Tiesin, miten katkera pala se oli. Jansen ja minä olimme samasta lejeeringistä vallettuja, ja tiesin, että hän olisi mieluummin kuollut palveluksessa kuin jäänyt habitaatin armopalojen varaan – jalkapuoli paluumuuttaja oli varmasti vielä epätoivotumpi kansalainen kuin perinteinen jänistäjä, vaikka kansainväliset sopimukset velvoittivatkin habitaatit tarjoamaan asuinpaikan niille, joille nollagee ja puolivalonnopeus eivät enää sopineet, ja jotka kykenivät edes ajatustyöhön henkensä pitimiksi.

Niin minusta tuli komentaja Mannila, ja Jansen muuttuu pelkäksi merkinnäksi aluksen lokikirjaan. Minun siivelläni hän sentään pääsi historian siipien alaviitteeksi sitä mukaa kun ilosanoma saavutti lisää aluksia ja habitaatteja.

Ja niin minun luuni jatkoivat haurastumistaan nollageessä, kun komentaja Jansen vietti viimeiset raskaat vuotensa pyörivässä habitaatissa, jossa keskeisvoima huolehti gravitaatiosta. Se oli tapa, jolla minä en halunnut mennä. Minä halusin kaatua saappaat jalassa. Saapas jalassa.

Muutamaa kymmentä subjektiivista kilotuntia myöhemmin meidät saavutti tolkuttomasti siniseen siirtynyt viesti, jonka mukaan vastaava rakkine oli löydetty satoja parsekeja siitä paikasta, josta hyrrän löysimme. Itse löytö oli tehty meidän jälkeemme, mutta tieto saavutti meidät vasta, kun lähtöplaneetta oli jo löytynyt heidän ratalaskujensa perusteella.

Lähtöplaneetasta toki kuulimme vielä paljon myöhemmin. Kirosin taas kerran maailmaa, jossa nykyhetkestä ei saanut tietoa ennen kuin se oli historiaa.

Toinen hyrrä emittoi säteilyä eri aallonpituudella, kauniiksi Lorentzin tripletiksi magneettikentällä muotoiltuna. Se sisälsi yhtä vähän informaatiota kuin meidänkin löytämämme – emissioviiva oli hopean, ja pari hopean lyhytikäistä isotooppia oli kuvattu graafisena muotona hyrrän runkoon. Ehkä olin vain katkera – ehkä informaatiota oli kaksi tai kolme kertaa enemmän, olihan aallonpituuksiakin kolme. Mutta oliko tieto, joka meidän tuli ymmärtää, magneettikenttä ja aallonpituus, vai ne kolme aallonpituutta, jotka magneettikenttä synnytti? Edes tästä emme kyenneet pääsemään sopuun aluksellamme, samoin kuin hopeahyrrän löytäjät eivät olleet päässeet merkityksistä sopuun omallaan.

Näissä mietteissä me matkasimme planeetalle, josta hyrrät olivat peräisin. Me, kuten kaikki muutkin – kaikki jotka tieto oli tavoittanut. Sähkömagneettinen säteily ylitti tähtienvälistä avaruutta hitaasti, me vielä hitaammin, ja minulla tuskin oli kovin montaa subjektiivista kilotuntia jäljellä. En ollut varma, ehtisinkö astella planeetan pinnalla ensimmäistä kertaa elämässäni.

Mannilan hyrräksi minä sen nimesin, planeettaa en toki nimiini saanut. Komentaja Mannilan hyrrä. Siinä oli minun perintöni; sen jos voisin kertoa vanhemmilleni. Laskin taas, kuinka kauan vanhempieni kuolemasta olisi, jos voisin samantien siirtyä seisomaan vanhaan habitaattiimme välittämättä väliimme jäävästä aavasta avaruudesta. Siitä olisi todennäköisesti tuhansia kilotunteja, ellei satumalta juuri siinä habitaatissa olisi keksitty ikuisen elämän salaisuutta.

Siitä oli useita tuhansia kilotunteja, ja silti ajatus oli minulle tuore ja karvas, sillä minä olin siinä iässä, jossa ihmisen kuuluu tilastollisesti menettää vanhempansa. Minä olin jo komentaja, jolla oli vielä kaikki kädet ja jalat tallella, mutta lihasvoima surkastumassa. Toki oli myös käynyt ikävä onnettomuus, jossa sautuun katsomaan laseriin – aivan tavalliseen, en mihinkään niin jännittävään kuin hyrrä – ja toinen silmäni sokeutui sen seurauksena. Minä olin komentaja, joka kerran käveli kuparinkarvaisella palkilla, jonka muovasi siviilisaatio joka oli kuulemma sittemmin kadonnut. He katosivat jättäen jälkeensä rauniot, mutteivät juurikaan kirjoitusta, merkkejä, piirroksia. Näin ne sanoivat, ihmiset jotka lähettivät meille viestin toisen Mannilan hyrrän löytymisestä, kun meidän viestimme oli jo matkalla sinnepäin.

Viestit kulkivat toistensa ohi tyhjiössä muodostaen hetkeksi superposition. Kuvittelin mielessäni kuinka kenttien värähtelyt liplattivat hetken toisiaan vasten luoden verkomaista aaltoilua, sitten kumosivat hetkellisesti toisensa, ja lopulta värjyivät takaisin oleviksi ja jatkoivat matkaansa kuin mitään ei olisi koskaan tapahtunut.

Siinä toisessa suunnassa Mannilan hyrrä tunnettiin Magneettihopeana. Ne ehtivät sen synnyttäneeseen maailmaan ennen meitä ja lähettivät raportin meille. Kun sanon meille, en tietenkään tarkoita, että se olisi ollut henkilökohtainen, vaikka siinä vaiheessa meidän viestimme oli jo ehkä ehtinyt tavoittaa heidät.

Ei, heidän viestinsä oli, kuten meidänkin, yleismaailmallinen: kuulkaa kaikki jokaisen mahdollisen avaruuskulman suunnassa, me lähettämme teille viestin palloaaltorintamana. Ei lasereita meille, ei yksittäisiä, mystisiä aallonpituuksia. Kuulkaa meitä, kuulkaa kun ihminen puhuu!

Jos joku kuulisi meitä, mitä hän meistä ymmärtäisi?

Kun kiihdytämme kohti planeettaa, tiedämme jo, ettei hyrrämaailma ole radioaktiivinen. Muuta emme juuri tiedäkään.

En usko, että hyrrä on viesti. Viestissä pitäisi olla sisältöä, enkä usko että on vain ihmimillistä rajoittuneisuutta väittää, että hyrrä jäi siinä puolitiehen.

Ehkä se on taideteos.

Tai ehkä olen väärässä. Ehkä se on viesti, ja me olemme vain liian hölmöjä ymmärtämään sen sisältöä. Ehkä se on älykkyystesti.

Houkutuslintu. Vitsi. Voimannäyte. Mahdollisuudet ovat rajattomat.

Hiukkanen uutta, jännittävää teknologiaa, jonka nimesin itseni mukaan. Kuuliko kukaan? Uskoiko kukaan?

Kuulinko galaksin nauravan?

**TERKKUJA
MINNALLE!**

Risto Pohjonen

Vaarnat kuumiksi

**Heteronormatiivinen katsaus
lesbovampyyrielokuvageeneen
Osa I: Vuodet 1932-1979**

“Miehille suunnatun pornografian ulkopuolella lesbovampyyri on pysyvin lesbohahmo elokuvan historiassa”, kirjoitti *Andrea Weiss* esseessään **The Vampire Lovers** reilut parikymmentä vuotta sitten. Essee on kirjoitettu ajankohtana, jolloin kauhuelokuvan vampyyrikuva ja -tematiikka vielä haki uutta muotoaan 60- ja 70-lukujen goottilaisen vampyyrielokuvan triumfia seuranneen 80-luvun laskuhumalan jälkeen. Kuluneiden kahdenkymmenen vuoden aikana olemme nähneet uudenlaisten lesbo- ja vampyyrihahmojen esiinmarssin visuaalisessa mediassa L-koodeineen, vampyyrintappaja-Buffyineen ja True Bloodeineen. Siksipä lieneekin hedelmällistä – etten sanoisi jopa verevää – kronikoida lesbovampyyrielokuvien kahdeksankymmenen vuoden historia ja tarkastella, miten hahmo ja genre ovat kehittyneet taipaleensa varrella. Tässä artikkelin ensimmäisessä osassa perehdymme lesbovampyyrien taustoihin, hahmon siirtymiseen kansanperinteestä ja kirjallisuudesta valkokankaalle, lesbovampyyrielokuvien kultakauteen 1970-luvulla sekä siihen johtaneisiin syihin. Jälkimmäisessä osassa puolestaan tarkastellaan genren kehitystä 80-luvun aallonpohjasta vuosituhaten vaihteen pornovai-

heen kautta viime vuosien selvästi idearikkaampiin tulkintoihin.

Alussa oli...

Populaarikulttuurin lesbovampyyrihahmon taustalta löytyy varsinainen runsaudensarvi niin mytologiaa, kansanperinnettä, historiallisia henkilöitä kuin goottilaista kauhunovellistiikkaakin. Kautta tunnetun historian eri kansoilta löytyy myytti naispuolisesta vampyyrimaisesta olennota tai paholaisesta. Kuuluisimpia näistä lienevät sumereiden, assyrialaisen ja babylonialaisten demonijumalatar Lamasthu, juutalaisten Lilith, Aatamin ensimmäinen vaimo, sekä kreikkalaisten Lamia. Keskiajalla kirkonmiehet puolestaan hekumoivat naispuolisilla demoneilla succubuksilla. Yhteinen nimittäjä kaikkien edellämainitujen naispaholaisten myyteissä on seksin ja kuoleman yhdistyminen – niiden viettelykseen langenneen kohtalona oli *le petite mortin* sijasta kohdata oikea ja lopullinen kuolema. Naispuolisen vampyyrin folkloristisen ja kulttuurisen perustan voi siis todeta olevan varsin lujaa tekoa.

Kansanperinteen lisäksi modernin lesbovampyyrin taustalta löytyy myös kaksi aidosti historiallista sekä yksi fiktiivinen henkilö. Ensimmäinen näistä on unkarilainen kreivitär *Erzsébet Báthory* (1560–1614), joka eräiden arvioiden mukaan murhasi jopa 600 nuorta naista kylpeäkseen näiden veressä ja säilyttääkseen siten ikuisen nuoruuden ja kauneuden. Arvoitukseksi jäänee, oliko asianlaita todellakin näin, mutta yhtä kaikki “verikreivittären” legenda elää: vielä nykyäänkin Báthoryn nimi herättää meissä mielikuvia äärimmäisestä pahuudesta ja omaan sukupuoleensa verenhimoisesti suhtautuvasta langenneesta naisesta.

Jos kreivitär Báthorya sopii pitää lesbovampyyrien esiäitinä, eikä ole epäselvyyttä isästäkään – se on irlantilainen kirjailija *Joseph Thomas Sheridan Le Fanu* (1814–1873). *Le Fanu* on syyttämisen tai kiittäminen goottilaisen kauhuproosan lesbovampyyrin arkkityypistä, joka esiteltiin alunperin *The Dark Blue* -lehden sivuilla vuosina 1871–72 jatkonovellissa nimeltä **Carmilla** (tarina julkaistiin myös uudelleen tuoreeltaan vuonna 1872 *Le Fanun* novellikokoelmassa **In a Glass Darkly**). Novellin juoni on lyhyesti seuraava: Itävallassa Steiermarkin perämetissä asuva porvarisperhe saa yllätysvierakseen Carmilla-nimisen nuoren aatelistytön, joka ystävyssyykin heti perheen yksinäisen Laura-tytären kanssa. Carmillan vierailun pitkeytyessä seutua alkaa vaivata joukko nuorten tyttöjen ja naisten outoja kuolemantapauksia. Pian myös Laura alkaa kärsiä yöllisistä painajaisista ja hengenvaarallisesta selittämättömästä riutumisesta. Tarinan lopussa paljastuu, että Carmilla on 150 vuotta aiemmin elänyt (ja kuollut) kreivitär Mircalla Karnstein, joka vampyyrina jatkaa vaellustaan maan päällä, kunnes Lauran isä paikallisen patriarkaatin tuella tekee elävästä kuolleesta lopun penetroidamalla Carmillan/Mircallan vaarnalla ja leikkaamalla tältä pään irti.

Carmilla ei ollut ensimmäinen goottilainen vampyyri-tarina – *John Polidorin The Vampyre* (Vampyyri, 1819) ja *James Malcolm Rymerin* (joi-

denkin lähteiden mukaan vaihtoehtoisesti *Thomas Preskett Prestin*) **Varney the Vampire** (1847) ehtivät ensiksi – mutta se on monella tapaa keskeinen teos myöhemmän vampyyritradition kannalta. Esimerkiksi 25 vuotta myöhemmin julkaistu goottilaisen kauhun ja vampyyrigenren opus magnum, *Bram Stokerin Dracula* on paljosta velkaa Carmillalle aina kerrontatekniikkaa ja henkilöahmoja myöten. *Draculan* ja muiden edellä mainittujen 1800-luvun vampyyritarinoiden tapaan myös Carmillan keskeinen jännite syntyy uhkasta, jonka vampyyrin elinvoimainen libido ja sen kulmakivenä oleva seksin ja kuoleman epäpyhä liitto aiheuttavat viktoriaanisen ajan seksuaaliseen tukahdutukseen perustuvalla status quolle. Carmillan kuitenkin erottaa muista aikalaisistaan tarinan vampyyrin ja hänen uhrinsa eroottisen jännitteen luonne. Siinä missä *Dracula* ja kumppanit näyttäytyvät viktoriaanisen siveää vaimoväkeä turmioon viette-

levinä turmeltuneina heteroseksuaaleina, kuvaa Carmilla julkaisuajankohtaansa nähden melkoisen avoimesti Lauran ja Carmillan väliseen kiintymyksen liittyvää lesbolaista erotiikkaa – tarinan sapfolaisemmat juonteet jäävät tuskin umpiheteroltakaan lukijalta huomaamatta. Sivuhuomiona noteerattakoon myös *Le Fanun* nokkela anagrammleikkittely kreivitär Karnsteinin nimellä, joka vaihtuu Mircallasta Millarcaksi ja Carmillaksi aina sitä mukaa, kun vampyyrin on aika vaihtaa maisemaa.

Varhaiset heijastukset valkokankaalla

Useat lähteet mainitsevat *Carl Theodor Dreyerin* elokuvan **Vampyr** (**The Vampire / Vampyyri** 1932) ensimmäisenä varsinaisena Carmilla-filmatisointina. Ilmeisesti kyseiset kirjoittajat eivät joko ole lukeneet *Le Fanun* novellia tai nähneet Dreyerin elokuvaa, sillä kyseessä on itse asiassa ennemminkin sovitus *Le Fanun* toisesta **In a Glass Darkly** -kokoelmassa julkaistusta novellista **The Room in the Dragon Volant**. Elokuvassa esiintyy kyllä naispuolinen vampyyrihahmo, mutta Carmillasta poiketen kyseessä on vanha ämmänhaaska ei-

kä tyttöjen välisestä ystävyydestä näy vilaustakaan, kuten ei työtöistäkään.

Ensimmäinen varauksetta lesbovampyyrigenreen luettava elokuva on *Lambert Hillyerin* ohjaama **Dracula's Daughter** (1936). Tämä Universal-yhtiön alkuperäisen **Draculan** (1932) jatko-osa esittelee meille Gloria Holdenin ylväästi esittämän kreivitär Marya Zaleskan, kreivi Draculan tyttären, joka saapuu Lontooseen vapautuakseen sukurasitteena kulkevasta vampirismin kirouksesta – tosin huonolla menestyksellä, kuten elokuvan edetessä käy ilmi. Vaikka 30-luvun hollywoodilainen tuotantokoodisto tietenkin kielsi kaikenlaisen siveettömyyden esittämisen, ei **Dracula's Daughter** varsinaisesti piilotele lesbolaista alatekstiään. Kohtaus, jossa kreivitär Zaleska alistaa – tai kuvaannollisesti viettelee – nuoren mallitytön Lilin uhrukseen, on vähintäänkin yhtä kuumottava kuin 1970-luvun eksploitaatiomaakareiden huomattavasti lihallisemmat näkemykset nuorten neitojen kohtaamisesta naisvampyyrin kanssa. Kun elokuvan alkuperäinen mainoslausekin kuului “pelastakaa Lontoon naiset Draculan tyttäreltä”, ei edes aikalaisyleisölle ja -kriitikoille jäänyt epäselväksi, mistä puusta kohtalokas kreivittäremme oli veistetty.

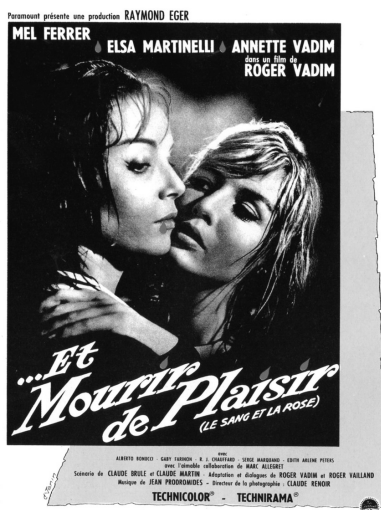
Seuraavaa omaan sukupuoleensa viehtyneen naisvampyyrin esiintymistä valkokankaalla saatiinkin sitten odottaa melkein neljännesvuosisata. Dreyerin Vampyyrin tavoin *Roger Vadimin* elokuvaa **Et mourir de plaisir** (**Blood and Roses / Verinen ruusu**, 1960) on tavattu hehkuttaa autenttisena Carmilla-filmatisointina – ja lähestulkoon yhtä heppoisin perustein. Tällä kertaa mukana sentään on Karnsteinin suvun jälkeläisiä: Carmilla (ohjaajan vaimo Annette Vadim) ja hänen serkkunsa Leopoldo (Mel Ferrer). Leopoldo on juuri kihlautunut Carmillan ystävättären Georgian (Elsa Martinelli) kanssa, mikä järkyttää myöskin Leopoldoa salaa rakastavan Carmillan mielenrauhaa. Tunnekuohon vallassa Carmilla harhailee suvun hautakammioon ja osuu kohtalokkaasti paikalle, kun läheisen raivaustyön aiheuttama sortuma avaa edesmenneen kreivitär Mircallan haudan. Kryptasta palattuaan

Carmilla alkaa käyttäytyä oudosti ja ennen pitkää perheen lähipiiriin kuuluva naisväki, Georgia mukaan lukien, alkaa olla vaarassa.

Juonen osalta **Et mourir de plaisir** kahlaa siis aika kaukana Le Fanun alkuperäisestä, mutta tarinan lesbolaisten viittausten suhteen elokuva on jo selvästi uuden ajan kynnyksellä. Kirjallisen esikuvansa tavoin elokuvan Carmilla valitsee uhreikseen yksinomaan naisia ja Georgian tapauksessa vampyyrin ja uhrin välillä on selvä eroottinen jännite. Ikävä kyllä ohjaaja Vadim onnistuu melkein vesittämään tämän jännitteen korostamalla Carmillan, Georgian ja Leopoldon välille syntyvää kolmiadraamaa ja antamalla ymmärtää, että Carmilla pyrkii Georgian iholle vain raivatakseen tämän pois itsensä ja rakastamansa miehen välistä. Ilmeisesti aika ei ollut vielä kypsiä emansipoituneelle ja heteronormatiivisesta pakosta vapaalle lesbovampyyrihahmolle. Todettakoon muuten tässä yhteydessä myös se, että elokuvasta on olemassa kaksi toisistaan osittain poikkeavaa versiota: pidempi eurooppalainen versio on varsinaisen vampirismin suhteen vihjailevampi ja jättää osittain avoimeksi kysymyksen siitä, muuttuuko Carmilla oikeasti vampyyriksi, kun taas elokuvan

lyhyempi englanninkielinen versio ei jätä mitään arvailujen varaan vaan tuo mukaan haudan takaa nuorempaa sukulaistaan käskyttävän kreivitär Mircallan kertojaäänensä.

Le Fanun tarinan ystäville Vadimin klassikkona mielenkiintoisempi elokuva lienee italialaisen *Camillo Mastrocinquen* neljä vuotta myöhemmin ohjaama goottilainen tunnelmapala **La cripta e l'incubo** (**Crypt of the Vampire / Terror in the Crypt**, 1964). Vadimin tapaan Mastrocinque esittelee meille Karnsteinin perheen, jossa Laura-tytärtä (Adriana Ambesi) riivaavat painajaiset aiheuttavat huolta hänen isälleen Ludwig von Karnsteinille (arkki-Dracula Christopher Lee vaihteeksi hyvien puolella). Tilanne tuntuu helpottuvan, kun Laura saa uuden ystävän perheen vieraaksi sattumalta joutuvasta nuoresta neidosta, Lyubasta (Ursula Davis). Pian kuitenkin perhettä

kohtaa joukko selittämättömiä kuolemantapauksia, joihin Laura näyttää liittyvän tavalla tai toisella. Totuus löytyy lopulta perheen kryptasta, kun Lyuba paljastuukin muinoin noitana kirotnun sukulaishämeen inkarnaatioksi. Elokuva höystää tuntunolaisesti soljuvaa juonta Karnsteinien sukuhistoriaa selvittämään saapuvalla miehekkäällä sukututkijalla (José Campos) sekä *Maria Bavan La maschera del demonista (Black Sunday / The Mask of Satan / Paholaisen naamio, 1960)* vaikutteita ottavalla noitasapattikuvastolla ja komealla mustavalkokuvauksella. Lauran ja Lyuban intiimiksi muodostuvan ystävyysluonnetta ei tälläkään kertaa piilotella vakan alla, mutta kovin eksplisiittisesti sitä ei elokuvan valmistumisajankohdan muistaen tietenkään kuvata – vaikka muutama vihjaileva takaapäin kuvattu yläosaton otos ja antelias dekoltee elokuvassa nähdäänkin, saatiin lesbovampyyrielokuvien tavaramerkiksi muodostunutta paljasta pintaa odotella vielä muutama vuosi.

Kuusikymmentäluvun puolivälissä nähtiin myös Carmillan ensiesiintyminen kotiruuduissa englantilaisen ITV-kanavan lyhyiden kauhutarinoiden antologiasarjassa *Mystery and Imagination* (1966–1970). Paria poikkeusta lukuun ottamatta sarjan kolmen ensimmäisen tuotantokauden jaksot ovat nyttemmin joko kadonneet tai hävitetty, ja ikävä kyllä toisella tuotantokaudella esitetty jakso *Carmilla* (1966) kuuluu näihin kadonneisiin helmiin. Koska jakson käsikirjoitusta tai edes kelvollista juonisynopsista ei niitäkään tunnu löytyvän mistään, lienee oheinen promokuva nimihenkilöä esittäneestä Jane Merrow'sta ainoa jälkipolville jäänyt muisto tästä ensimmäisestä televisio-Carmillasta. Harmillista sinällään, sillä pari vuotta myöhemmin sarjassa esitetty filmatisointi *Draculasta* sisältää lähdemateriaalistaan poikkeavan melko riettaan lesboviittauksen, joten epäilemättä myös *Carmilla* olisi ollut näkemisen arvoinen sovitusta aiheestaan.

Jean Rollin - alan auteur

Pariisi, toukokuu 1968. Kevään mittaan kärjistynyt tilanne Ranskan korkeakouluissa ja sisäpo-

litiikassa puhkesi toukokuun 4. päivänä laajoiksi opiskelijamellakoiksi, jotka lamauttivat ensiksi Pariisin kaupungin ja pitkittyessään ja laajetessaan lopulta koko maan. Nuorisolla ja työläisillä oli sanottavaa ja hallituksella kosolti mellakkapoliiseja ja kyynelkaasua vasta-argumentiksi.

Sanottavaa oli myös 29-vuotiaalla elokuvaohjaajalla *Jean Rollinilla* (1938–2010), jonka ensimmäinen julkaistu pitkä elokuva *Le viol du vampire (The Rape of the Vampire / Vampyyrin raikaus, 1968)* oli toinen niistä kahdesta rainasta, jotka onnistuttiin saamaan ensi-iltaan Pariisissa noina kansannousun päivinä – seikka, joka takasi elokuvalla valtavan yleisön, mikä puolestaan osaltaan vaikutti elokuvan aiheuttaman skandaalin laajuuteen. Mellakoita ja kyynelkaasua elokuvateatteriin paenneet ihmiset törmäsivät valkokankaalla jopa edellisviikkojen tapauksia tyrmistyttävämpään epätodellisuuteen. Siinä missä yhteiskunnallinen turhautuminen oli räjähtänyt mellakoiksi kaduilla, purkautui elokuvayleisön tyytymättömyys näkemäänsä mellakoinniksi teattereissa tyhjien pullojen, hedelmien ja jopa kenkien lennellässä valkokankaalle esitysten aikana. Myös kriitikot laidasta laitaa teilasivat elokuvan armotta. Ranskalaisyleisön ja -kriitikoiden reaktio tuntuu näin jälkikäteen ylivoimaiselta, mutta toisaalta myös ohjaaja Rollin on itsekin myöntänyt, että *Le viol du vampire* on elokuvana täysin käsittämätöntä dadaa.

Le viol du Vampiren syntyhistoria on häkellyttävä. Sam Selsky -niminen elokuvien maahan-tuoja tarvitsi kauhuaiheisen lyhytelokuvan reilun tunnin mittaisen amerikkalaiselokuvan kanssa paritettavaksi saadakseen elokuvateattereille myytävän kokoillan paketin. Rollinilla oli tarjota elokuvalla nimi, *Le viol du Vampire*, sekä ajatus elokuvallisesta kollaasista suurin piirtein kaikista siihenastisista vaikutteistaan Gaston Leroux'sta sarjakuviin ja Buñueliin - käsikirjoituksen puutetta Rollin ei pitänyt suurenaan ongelmana. Elokuva toteutettiin työryhmällä, jolla oli enemmänkin intoa kuin ammattitaitoa, ja kuvausten aikana yli puolet elokuvan dialogista ja kohtauksista joudut-

tiin improvisoimaan uusiksi, kun budjetti ei antanut myöten seurata ennen kuvauksia kokoonräpäistyä käsikirjoitusta. Kun elokuva oli valmis, tuottaja Selsky oli mielissään siitä, miten halvalla se oli saatu aikaan, ja ehdotti, että B-rainaksi haaskaamisen sijasta **Le viol du Vampire** kannattaisi ennemmin laajentaa täyspitkäksi elokuvaksi kuvaamalla toinen lyhytelokuva siihen liitettäväksi – tämä siitäkin huolimatta, että kaikki päähenkilöt kuolevat elokuvan lopussa. Niinpä Rollin virvoitti roolihenkilönsä kuolleista ja jatkoi tarinaa **Les femmes vampires** -nimisellä toisella näytöksellä. Jakeluso-
pimus **Le viol du vampirelle** saatiin lievästi huijaamalla, ja elokuva myös tarkastutettiin kahtena erillisenä lyhytelokuvana, koska kokoillan elokuvan kohdalla sensuuri olisi tiukemmin puuttunut seksiin ja väkivaltaan.

Le viol du vampiren ”juonta” on turha lähteä tässä laajemmin kuvaamaan. Elokuvan ensimmäinen näytös kertoo maaseudulla vanhassa linnassa asuvista sisaruksista, jotka luulevat olevansa vampyyreita. Heitä hoitamaan saapuvalla psykiatrille paljastuu lopulta, että naiset ovat kuin ovatkin oikeasti vampyyreja, ja kaikki päähenkilöt kuolevat vampyyreja jahtaavan rahvaan aiheuttamassa väkivaltaisessa kaaoksessa. Toisessa näytöksessä mereltä saapuva vampyyrikuningatar herättää osan päähenkilöistä eloon ja tarina jatkuu sekavalla kertomuksella, jossa etsitään lääketta vampirismiin. Olemattoman juonen sijasta **Le viol du vampiren** tekeekin ikimuistoiseksi paitsi sen surrealistinen estetiikka, myös se alastomuuden määrä, jonka Rollin onnistuu komeisiin mustavalkokuviinsa vyöryttämään – vastaavaa ei ollut aiemmin vampyyrielokuvissa nähty, joten Rollinia sopii ehdottomasti pitää iholle menevän visuaalisen ilmaisuuden suunnanäyttäjänä lesbovampyyrielokuvien kultakaudelle, joka odotteli vuoroaan puhjetakseen kukkaansa seuraavan vuosikymmenen alussa. Kovin lesbolainen **Le viol du vampire** tosin ei vielä ole, mutta asianlaita korjaantui varsin nopeasti Rollinin myöhemmissä elokuvissa.

Rollinin seuraava elokuva, **La vampire nue (The Nude Vampire / Alaston vampyyri, 1970)**, muistuttaa jo huomattavasti enemmän oikeaa elokuvaa. Surrealismi ja unenomaisuus toki ovat edelleen läsnä, mutta tällä kertaa Rollinilla on tarjota katsojilleen myös jonkinlainen juoni. Elokuvaa kertoo Pierre-nimisestä nuorukaisesta (Olivier Rollin), jolle selviää, että hänen isänsä johtaa outoa itse-

murhalahkoa, joka pitää vankina nuorta vampyyri-naista (Caroline Cartier). Käy ilmi, että isä itse asiassa suojelee naista muilta vampyyreilta, koska tällä on harvinainen verisairaus, joka saa haavat paranemaan välittömästi. Elokuvan lopussa ihmiset ja vampyyrit ottavat yhteen ennen loppukohtausta Rollinin tavaramerkiksi muodostuneessa rantamaisemassa, jossa paljastetaan, että vampyyrit – jollaiseksi myös Pierre paljastuu – ovat itse asiassa seuraava askel ihmisen evoluutiossa, kuolemattomia olentoja, jotka ennen pitkää syrjäyttävät nykyisen ihmisen.

Alastomuutta **La vampire nuessa** on tarjolla vähintäänkin riittävästi ja lesbolaista viitekehystä on havaittavissa vihjeenomaisesti Pierren isän kahden palvelijattaren hahmoissa sekä eksplisiittisemmin kohtauksessa, jossa nainen viiltää haavan rintaansa ja tarjoaa siitä vertaan vampyyrineidon juotavaksi. Kaupallisesti elokuva ei menestynyt, mutta Rollinin uran kannalta merkittävämpää oli se, että **La vampire** nuen nähtyään elokuvatuottaja Monique Natan kiinnostui tuottamaan Rollinin seuraavan elokuvan **Le frisson des vampires (The Shiver of the Vampires, 1971)**.

Le frisson des vampiresissa Rollin onnistuu vihdoin paketoimaan fantasiateemansa kaupallisesti toimivaksi kokonaisuudeksi, joka pienen budjetin asettamista rajoitteista ja kliseisestä kauhukuvastosta – linna, hautausmaa ja vampyyrit – huolimatta avautuu kiehtovana visuaalisena uni-
maisemana. Tarina on tälläkin kertaa lähinnä välttämätön paha: Tuore aviopari Isle (Sandra Julien) ja Antoine (Jean-Marie Durant) saapuvat häämatkallaan Islen serkkujen linnan, jossa he tapaavat nämä vampyyreiksi muuttuneina. Isle itsekin joutuu Isolde-nimisen vampyyrin vientelemäksi ja puremaksiksi. Antoine yrittää patriarkaattisesti pitää yllä normaaliuden kulisseeja mutta joutuu lopulta todistamaan vampyyriksi muuttuneen Islen ja tämän

serkkujen häviämistä auringonsäteisiin meren rannalla.

Lesbotematiikan osalta **Le frisson des vampires** on Rollinin suorasukaisin elokuva, jossa heteronormatiivisuudesta tehdään rankasti pilaa tietoisesti tai tiedostamatta: yö toisensa jälkeen neitsytmorsian Isle kieltäytyy jakamasta vuodetta tuoreen aviomiehensä kanssa antautuen mielummin naisvampyyri Isolden viettelykselle. Antoine vahva maskuliinisuus murenee ja ote Isleen heikenee pikkuhiljaa elokuvan kuluessa. Loppukohtauksessa näemme säälittävän miehen, joka huutaa kadonneen rakkaansa nimeä tyhjällä rannalla. Melko hämmäntävää sukupuoliroolien dekonstruointia elokuvassa, joka valkokankaalla esiintyvien alastomien naisvartaloiden määrystä päätellen näyttää suunnatun ensisijaisesti miespuoliselle heteroyleisölle. Kunniamaininnan elokuvalle voi antaa myös sen aikaansa edellä olevasta, lyhytikäiseksi jääneen Acanthus-nimisen progebändin esittämästä musiikista.

Neljännessä vampyyrielokuvassaan, **Requiem pour un vampire** (**Requiem for a Vampire / Caged Virgins / Sielunmessu vampyyrille**, 1971), Rollin palasi takaisin kokeellisemmän ilmaisun pariin. Käsikirjoituksen osalta lähtökohtana oli kirjoittaa tarina mahdollisimman nopeasti ja luottaa siihen, että riittävän ketterä tarinankuljetus ja vahvat kohtaukset riittäisivät pitämään katsojan mielenkiintoa yllä, vaikkei niissä sinällään olisi järkeä. Niinpä näemme kummallisen, lähes dialogittoman puolituntisen avausjakson, jossa kaksi klovniasuista tyttöä (Marie-Pierre Castel ja Mireille Dargent) pakenee anonyymeiksi jääviä takaa-ajajia pitkin Ranskan maaseutua. Tytöt päätyvät vanhaan linnaan, jossa majailee joukko kuolevan vampyyriklanin jäseniä. Vampyyrit haluavat tehdä tytöistä sukunsa jatkajia, minkä vuoksi näiden on säilytettävä neitsyytensä. Toinen tytöistä kuitenkin tekee suunnitelman tyhjäksi makaamalla satunnaisen ohikulkijan kanssa, jolloin vampyyripatriarkka päättää antaa sukunsa sammua ja päästää tytöt vapaiksi.

Vaikka **Requiem pour un vampire** sisältää seksiä jopa edeltäjiään enemmän – hieman rankempaa S/M-kuvastoa myöten – elokuva ei revitte-

le kovinkaan eksplisiittisesti itse lesbolaisuudella, vaan teema kulkee läpi elokuvan lähinnä päähenkilöiden välisessä suhteessa. Elokuvan ainoa varsinainen lesboilukohtaus tuntuu olevan mukana vain vahvistaakseen katsojalle jo syntyneen aavistuksen tyttöjen välisen ystävyuden luonteesta. Toisen tytön syrjähyppy miehen kanssa – paitsi että tekee tyhjäksi vampyyrien suvunjakamissuunnitelmat – tuo konfliktin myös päähenkilöiden välille ja johtaa elokuvan kuuluisaan ja monissa maissa sensuroituun kohtaukseen, jossa Mireille Dargent ruoskii kahlehdittua Marie-Pierre Castellia, mikä tuo asettelmaan uudenlaisen viha-rakkaus-akselin.

Requiem pour un vampire jälkeen Rollinin ura jatkui kovin epätasaisissa merkeissä. Elokuvien aiheet laajenivat vampyyreista muihin fantasiateemoihin elokuvissa **La rose de fer** (**The Iron Rose**, 1972) ja **Les Démoniaques** (**The Demoniacs / Curse of the Living Dead**, 1974), mutta vuosien 1968–1971 lesbovampyyrielokuva-kvartetti oli jo ehtinyt stigmatoida Rollinin kriitikoiden ja yleisön silmissä arveluttavaksi pornograafiseksi, josta kiersi alan piireissä jos jonkinlaisia huhuja. Rollin onnistui seuraavan kymmenen vuoden kuluessa aika ajoin palaamaan elokuvissaan onnistuneesti niin vampyyri- kuin fantasiateemoihinkin, mutta pääosin hän joutui henkensäpitimiksi ohjaamaan salanimellä rehellistä pornoa ennen siirtymistään kirjailijaksi 1980-luvun lopulla. Tämä ei kuitenkaan millään muotoa mitätöi Rollinin merkitystä lesbovampyyrielokuvien kummisetänä ja alan ehdottomana auteurina, joka toteutti surrealistisia visioitaan kaupallisista vaatimuksista piittaamatta ja jonka elokuvat erottuvat vielä tänäkin päivänä omalaatuisena alagenrenään jopa lesbovampyyrielokuvien kaanonissa.

Hammerin Karnstein-trilogia

Englantilainen B-elokuvien tehtailuun keskittynyt elokuvayhtiö **Hammer Films** oli 1950- ja 1960-luvuilla noussut niin taiteellisesti kuin taloudellisesti merkittävämmäksi populaarien goottilais-ten kauhuelokuvien tuottajaksi. *Studio tour de*

force olivat useampiosaisiksi paisuneet Frankenstein- ja Dracula-elokuvasarjat, mutta erittäin laadukkaita yksittäisiä filmatisointeja syntyi perinteisistä kauhuaiheista kuten muumio ja ihmissusi, kuin myös originaalimmistakin ideoista. Kuusikymmentäluvun lopulle tullessa yhtiö oli kuitenkin ajautunut taloudellisiin vaikeuksiin kiristyneen kilpailun, kustannusten nousun ja lyhytnäköisen voitontavoittelun seurauksena. Hätiin tuli pieni itsenäinen tuotantoyhtiö Fantale Films, jonka puuhamiehet *Harry Fine*, *Tudor Gates* ja *Michael Style* ehdottivat Hammer-pomo Sir James Carrerasille lokakuussa 1969 Le Fanun **Carmillan** filmaamista. Carreras onnistui neuvottelemaan elokuvalla jakesopimuksen Yhdysvaltain markkinoille legendaarisen, mm. Roger Cormanin Edgar Allan Poe-filmatisoinnit tuottaneen American International Picturesin kanssa ennen kuin edes kunnollista käsikirjoitusta oli olemassa. AIP myös toimi hankkeen päärahoittajana, ja projekti siirtyi tuotantoon pikavauhtia heti tammikuun alussa 1970.

Tudor Gatesin käsikirjoittama, *Roy Ward Bakerin* ohjaama, Harry Finen ja Michael Stylen tuottama ja lopulliseksi nimekseen **The Vampire Lovers** (**Vampyyrit – eroottinen painajainen / Kuolleiden intohimot**, 1970) saanut elokuva lienee vielä tänäkin päivänä uskollisin valkokangassovitus Le Fanun novellista. Tarina alkaa näppärästi Le Fanun tarinassa jonkinlaisena kehyskertomuksena kulke- neella jaksolla, jossa aina yhtä ylvään *Peter Cushingin* esittämän kenraali von Spieldorfin veljentytär Laura (*Pippa Steel*) menehtyy perheen vieraaksi viekkaukella ja vääryydellä hankkiutuneen, vampyyriksi paljastuvan nuoren aatelisneidon Marcilla Karnsteinin (*Ingrid Pitt*) uhrina. Seuraavaksi näemme, miten samainen petollinen neito – tällä kertaa Carmillanimisenä – joutuu jäämään uuden perheen hoiviin ilmeisen tarkoituksellisen vaunuonnettomuuden seurauksena. Carmilla ja perheen tytär Emma (*Madelaine Smith*) kiintyvät toisiinsa, mutta pian Emmaakin alkavat vaivata samanlaiset painajaiset ja selittämätön voimattomuus, jotka koituivat Lauran kohtaloksi. Epäilykset Emman sairauden luonteesta

kuitenkin heräävät lähimpiin kuuluvan miesväen keskuudessa, ja vaikka Carmilla onnistuukin tappamaan asioiden todellisen laidan nopeimmin oivaltavat herrasmiehet, ovat vampyyrin päivät luetut viimeistään siinä vaiheessa, kun Lauran murhanutta Marcillaa jahtaava kenraali von Spieldorf karruttaa paikalle apuvoimien kera.

Vampyyrin seksuaalisesta vetovoimasta oli tullut keskeinen elementti jo Hammerin Dracula-sarjassa, ja yhtiö oli ollut jatkuvasti elokuvaseusuurin hampaissa yrittäessään ujuttaa elokuviinsa yhä suorasukaisempaa erotiikkaa. Vaikka kaulaaukoista tuli syvempiä, yöpaidoista ohuempia, vampyyrinpuremista hekumallisempia ja promokuvista yläosattomia, onnistuivat brittiläiset sensuuriviranomaiset pitämään tissit piilossa Hammerin tuotannoissa aina vuoteen 1970 asti. Heinäkuussa 1970 englantilaista elokuvien ikärajajärjestelmää muutettiin niin, että korkeimman X-luokituksen ikäraja nostettiin kuudestatoista kahdeksaatoista vuoteen. Kyseinen muutos – joka oli elokuva-alan tiedossa toki jo hyvän aikaa etukäteen – avasi viimeinkin mahdollisuuden kauhun ja seksin yhdistämiseen ja **The Vampire Lovers** oli Hammerin ensimmäinen – ja jälkiviisaasti todeten myös paras – elokuva, jossa uudesta vapaudesta otettiin kaikki irti niin sanotusti lihaa säästämättä.

The Vampire Lovers ei edes yritä kokeilla kepillä jäätä tai tyydy vihjailemaan vaan maalaa kankaalle leveällä pensselillä sekä alastonta naiskauneutta että sappolaista erotiikkaa. Nykymittapuulla meno on tietysti kesy, mutta todennäköisesti aikoinaan tunnelma elokuvateattereissa lienee ollut melko tiivis siinä vaiheessa, kun valkokankaalle on heijastettu kohtaus, jossa Carmilla nousee kylvystä syntymäasussaan, keikistelee hetken esitellen parhaat puolensa sekä edestä että takaa ja harjaa hiuksiaan minuuttitolkulla rinnat paljaina. Ja jottei silmänruoka loppuisi kesken, päättyy Carmilla vielä samassa kohtauksessa peuhaamaan vuoteelle himoitsemansa Emman kanssa, joka niin ikään on katsonut parhaaksi riisua korsettinsa pois ahdistamasta. Tyttöjen välinen ystävyys-

kään ei ole enää pelkkää kädestä pitämistä, vaan kiintymystä osoitetaan ei-niin-viattomin suudelmien ja hyväilyin – taidetaanpa yhdessä kohtauksessa vihjata jopa cunnilinguksenkin suuntaan. Hymähdysten arvoinen on myös elokuvan esittelemä lesbovampyyrin tapa purra uhriaan rintaan.

Puolalaissyntyinen *Ingrid Pitt* oli täydellinen valinta Carmillan rooliin niin ulkonäkönsä kuin näyttelijätyön puolesta. Toisin kuin useat muut Hammerin glamour-tähtöset, lapsena keskitysleirin kauhut kokenut Pitt oli oikea näyttelijätär, jolla oli laajasti kokemusta sekä näyttämöltä (mm. arvostetussa Bertold Brechtin Berliner Ensemblessä) että elokuvista. Suurelle yleisölle hän oli tullut tunnetuksi sivuosastaan kautta aikain parhaassa Alistair MacLean -filmatisoinnissa **Where Eagles Dare (Kotkat kuuntelevat, 1968)**. Hyvillä arvosanoilla selviävät myös Lauraa ja Emmaa esittävät nuoret namupalat *Pippa Steel* ja *Madeline Smith*, joiden roolisuoritukset henkivät juuri oikeanlaista viatonta sulokkuutta seksuaalisen heräämisen kynnyksellä. Smith on maininnut useammassakin haastattelussa olleensa vielä niin sanotusti koskematon elokuvaa tehtäessä, mikä on helppo uskoa, kun katsoo neidon aidonoloista hämmennystä kohtauksessa, jossa Ingrid Pitt käy hänen päälleen puuman lailla. Elokuvan kuvausten aikaan 32-vuotias Pitt oli kieltämättä jo hieman yli-ikäinen nuoria neitseitä janoavan teini-ikäisen lesbovampyyrin rooliin, mutta toisaalta kokeneen aikuisen naisen tulkinta ja Pittin itäeurooppalainen korostus luovat hahmoon hyvin istuvaa ajatonta kypsyyttä ja uhkaa – täytyy nimittäin muistaa, että nuoresta ulkomuodostaan huolimatta Carmillalla on ikää jo yli 150 vuotta, joten epäilemättä henkisen kehityksen osalta nuoren tytön elkeet ovat häneltä jo jääneet.

The Vampire Loversin jälkeen Pitt pääsi esittelemään sulojaan myös Hammerin kreivitär Bátorhorysta kertovassa elämäkertaelokuvassa **Countess Dracula (Draculan himo, 1971)** ja kulttirainassa **The Wicker Man (Uhrjuhla, 1973)** ennen siirtymistään ensiksi televisioon ja isomman budjetin valtavirtaelokuviin sekä myöhemmin myös kirjailijan uralle. Mielenkiintoisena anekdoottina todettakoon, että Pittiltä itseltään **The Vampire Loversin**

lesbolainen eetos meni täysin ohi: “Olin aina pitänyt Carmillaa kertomuksena pitkästyneistä tytöistä, joilla ei ollut muuta tekemistä kuin tutustua toisiinsa paremmin.”

Kolmikko Fine, Gates ja Style löytyvät myös **The Vampire Loversin** jatko-osan **Lust for a Vampire (Vampyyrin himo, 1971)** takaa. Ohjaajaksi valikoitui tällä kertaa Hammerin alkuperäisten Dracula- ja Frankenstein-tulkintojen käsikirjoittajana kannuksensa ansainnut *Jimmy Sangster*. Tudor Gatesin käsikirjoitus sijoittaa tarinansa tapahtumat nerokkaasti tyttöjen sisäoppilaitokseen, jonne elokuvan prologissa neidon verellä henkiin herätetty Mircalla Karnstein (*Yutte Stensgaard*) saapuu oppilaaksi. Suloinen Mircalla saa kaikki ihastumaan itseensä – halpaan menevät niin oppilastoverit, koulun rehtori neiti Simpson (*Helen Christie*) kuin miespuoliset opettajatkin, herrat Barton (Ralph Bates) ja Lestrangle (Michael Johnsson). Ainoa, joka pystyy vampyyrin lumovoimaa vastustamaan, on koulun liikunnanopettajatar neiti Playfair (Suzanna Leigh). Kun nuoria naisia alkaa taas selittämättömästi menehtyä seudulla ja kun asiaa selvittämään saapunut poliisikin katoaa, ei paikallinen rahvas enää tyydy katselemaan sivusta vaan kokoaa lynkkausporukan tekemään jälleen kerran selvää koko Karnsteinin suvusta.

Trilogiaksi asti venyneen elokuvasarjan keskimmäiseen osaan Carmillan/Mircallan roolin peritanskalainen herkkupeppu Yutte Stensgaard. Muodollisesti pätevistä olemuksestaan huolimatta Stensgaardin Mircalla ei pärjää Ingrid Pittin ilmeisen lyömättämälle Carmillalle, eikä **Lust for a Vampire** elokuvanakaan yllä **The Vampire Loversin** tasolle. Onneksi tyttökoulumiljööstä on osattu ottaa irti kaikki oleellinen – harvoin näkee tämän aikakauden elokuvissa vastaavanlaista tissikavalkaadia kuin kohtauksessa, jossa koulun oppilaat valmistautuvat yöpuulle asuntolassaan. Myös Stensgaardin ja **The Vampire Loversista** tutun Pippa Steelin yhteiset tuokiot ovat lesbovampyyri-genren ehdotonta parhainta yläosattomine hartiahierontoineen ja alaosattomine kuutamouinteineen.

Lesbolaisen pehmopornon vastapainoksi **Lust for a Vampire** ottaa myös yllättävästi etäisyyttä alkuperäiseen Carmillaan tekemällä vampyyrineito Mircallasta biseksuaalin. Elokuvan keskeiseksi eroottiseksi jännitteeksi nouseekin Mircallan ja tarinan Le Fanu -alter egon Richard Lestrangen suhde, joka etenee aina öisellä hautausmaalla suoritettuun coitukseen asti. Juonessa on myös kolmiodraaman aineksia, sillä niin ikään neiti Playfair on kiinnostunut herra Lestrangesta eikä jaksa ymmärtää tämän järjenvalon himmenemistä oppilaansa suhteen. Neiti Playfair (jonka roolinimi ei muuten voi olla sattuma) on kiinnostavalla tavalla itsenäinen ja voimaantunut naishahmo elokuvassa, joka muuten tyytyy selvästikin pönkittämään perinteisiä sukupuolirooleja. Siksi onkin harmi, että myös neiti Playfair palautetaan ruotuun elokuvan loppukohtauksessa, jossa hän on avosylin valmis ottamaan takaisin Karnsteinien palavasta linnasta pelastetun Lestrangen, joka on edelleenkin sekaisin Mircallaa kohtaan tuntemastaan kaipuusta. Ikävä kyllä vielä pahempaa oli luvassa, kun käsikirjoittaja Gates ja tuottajat Fine ja Style tarttuivat aiheeseen vielä kolmannenkin kerran.

John Houghin ohjaama Karnstein-trilogian päätösosa **Twins of Evil (Draculan kaksoiset / Paholaisen kaksoiset / Pirun kaksoiset, 1971)** kuulostaa lähtökohdiltaan lupaavalta, tähdittäväthän elokuvaa maailmanhistorian ensimmäiset Playboylehdessä poseeranneet kaksoiset, lokakuun 1970 leikkikaverit *Mary* ja *Madelaine Collinson*. Ikävä kyllä elokuva jää lopulta sarjan heikoimmaksi esitykseksi. Tällä kertaa tarina kertoo orvoiksi jääneistä kaksoisista Mariasta (*Mary Collinson*) ja Friedasta (*Madelaine Collinson*), jotka muuttavat syrjäiseen Karnsteinin kylään päivä- ja yötoikseen noitavainoista järjestävän puritaanisetänsä (*Peter Cushing*) talouteen. Samaan aikaan kylän ylle koivassaan linnassa turmeltunut kreivi Karnstein (*Damien Thomas*) herättää kuolleista edesmenneen vampyyrikreivitär Mircallan (*Katya Wyeth*), joka kiitokseksi muuttaa kreivin kaltaiseksi vereniimijäksi. Siskoksista kapinallisempi, Frieda, joutuu pian tämän jälkeen kreivin viettelemäksi ja puremaksi ja muuttuu itsekin vampyyriksi. Elokuvan loppu onkin sitten melko puuduttavaa vampyyrijahtia, jonka aikana kiltimpi sisko Maria meinaa päätyä roviolle Friedan sijasta ja kylän alfauros (*David Warbeck*) pääsee pelastamaan neidon pulasta useampaankin otteeseen.

Lesbovampyyrielokuvana **Twins of Evil** ei siis juurikaan vakuuta. Seksuaalisuuden osalta on palattu heteronormatiiviseen päiväjärjestykseen, jossa miesvampyyri vie ja sisaruksista siveettömämpi vikisee. Lesbolaista jännitettä elokuvasta löytyy vain yhdestä lyhyestä kohtauksesta, jossa vampyyriksi muuttuva Frieda upottaa hampaansa himokkaasti talonpoikaisnaisen rintaan. Playmatesiskosten avuja esitellään niitäkin varsin niukasti trilogian aiempien osien nakuiluun verrattuna.

Karnstein-trilogia jäi Hammerin viimeiseksi onnistuneeksi yritykseksi laajentaa repertuaariaan uusille urille, yhtiön pelastajaksi siitäkään ei enää ollut. Modernin kauhuelokuvan läpimurron myötä aika oli ajanut ohi perinteisestä goottilaisesta kauhuromantiikasta, ja Hammerin taru oli käytännössä lopussa jo pari vuotta **Twins of Evilin** ensi-illan jälkeen. Karnsteinin suku tosin teki vielä lyhyen visiitin Hammerin kaanoniin elokuvassa **Captain Kronos – Vampire Hunter (Kapteeni Kronos – vampyyrinmetsästäjä, 1974)**. Le Fanun Carmillan tai lesbovampyyrien kanssa tällä ei kuitenkaan ollut enää mitään tekemistä, vaan kalmankatkuinen aatelissukumme sai lähinnä kyseenalaisen kunnian lainata nimeään elokuvassa pientä kylää terrorisovalle vampyyriperheelle.

Jess Franco – lesbot ja vampyyrit fetiseinä

Jos Jean Rollinia voi perustellusti kutsua lesbovampyyrielokuvien kummisedäksi ja auteuriksi, voidaan samaiset arvonimet yhtä hyvällä omallatunnolla myöntää espanjalaiselle *Jesús “Jess” Franco*lle (1930–2013) koko eurooppalaisen 60- ja 70-luvun roska- ja seksploitaatioelokuvan osalta. Franco oli monella tapaa kummallinen ja ristiriitainenkin hahmo jopa eksploitaatioelokuvien yleisestikin ottaen villissä, viriilissä ja dekadentissa maailmassa: maineikkaan suvun huippuälykäs vesa, joka osasi kuutta kieltä ja jonka tiedot niin taiteesta, kirjallisuudesta, populaarikulttuurista, kulinarismista kuin jazz-musiikistakin olivat vailla vertaansa. Elokuvat ja varsinkin niiden tekeminen oli Francoille pakkomielle, ja toisin kuin työssä- ja itseoppineella Rollinilla, hänellä oli myös espanjalaisista ja ranskalaisista elokuvakouluista hankittu alan paras koulutus. 50-luvun lopulla ja 60-luvun alussa Francon tähti oli kovassa nousussa Espanjan elokuvapiireissä ja hänen osaamisensa oli kysyttyä

tavaraa kollegoiden keskuudessa. Monilahjakas nuorimies sävelsi, näytteli, ohjasi, tohtoroi käsikirjoituksia ja toimi jopa itsensä Orson Wellesin apulaisohjaajana tämän Espanjan-kauden töissä. Francon piikkiin menee myös ensimmäinen espanjalainen kauhuelokuva **Gritos en la noche (The Awful Dr. Orloff, 1962)**, jonka kansainvälisille markkinoille tarkoitettussa versiossa nähtiin uskaliaasti jopa paljaat naisen rinnat. Kerta ei jäisi viimeiseksi Francon tuotannossa.

Lupaavasta alusta huolimatta Francon oma luonne ja kiihkeä halu kuvittaa nimenomaan omia aiheitaan ja fetissejään ajoi hänet lopulta marginaaliin olemattomilla budjeteilla sekspolitoatiota näpertämään. Halvalla tehdyn eksploraation logiikka kun on tämä: tuottajan taloudellisen riskin eli elokuvaan sijoitetun rahamäärän ollessa olematon saa ohjaaja vapaat kädet toteuttaa omaa visiotaan – kunhan rainaan vain sattuu sen verran riittävästi seksiä ja raflaavia kohtauksia, että teatteriinkin saadaan se toinenkin katsoja, joka tuottaa jo voittoa. Tiensä valittuaan Franco ehti yli 50 vuotta kestäneen uransa aikana ohjata yli 140 elokuvaa, joista suurin osa on jopa miehen innokkaimpien fanienkin mielestä silkkaa roskaa. Toisaalta ei käy kieltäminen, etteivätkö Francon elokuvat olisi selkeästi omaperäisiä ja tekijänsä näköisiä monumentteja täynnä ohjaajalle rakasta – tai suorastaan pakkomielteenomaista – symboliikkaa ja fetisismiä, mikä on tietysti omalla tavallaan virkistävän erilaista alalla, jota muuten leimaa tavoite mahdollisimman laajan yleisön hajuttomaan ja mauttomaan kosiskeluun.

Vampyyrit ja varsinkin lesbot olivat säännöllisesti toistuva teema Francon töissä jo 60-luvun lopulta lähtien, joten oli oikeastaan vain ajan kysymys, koska hän keksisi yhdistää nämä kaksi aihepiiriä. Ensimmäisenä variaationa teemasta syntyi saksalaisella rahalla tuotettu ja genren kaikkien aikojen kenties nerokkaimmalla nimellä varustettu **Vampyros Lesbos (The Heiress of Dracula, 1971)**. Juoni ei liene elokuvan varsinaisen sisällön kannalta kauhean oleellinen, mutta kerrattakoon se tässä pääpiirteissään: Linda Westinghouse -niminen juristi (Ewa Strömberg) saapuu Anatoliaan järjeste-

lemään kreivitär Nadine Carodyn (uskomattoman sensuaali *Soledad Miranda*) asioita: nuori nainen on saanut perinnöksi edesmenneen unkarilaisen kreivi Draculan omaisuuden. Vampyyriksi osoittautuva Nadine tietenkin tekee tempunsa Lindan kanssa, minkä seurauksena tämä joutuu muistinsa menettäneenä hoidettavaksi tohtori Sewardin (!) klinikalle. Aikanaan myös Nadine saapuu klinikalle ja tapattaa Sewardin, kun tämä paljastaa halunsa muuttua vampyyriksi Nadinen tapaan. Linda palaa Anatoliaan, missä hän kohtaa kuolemaa tekevän Nadinen, kieltäytyy antamasta tälle vertaan ja lopulta lopettaa Nadinen kärsimyksen lyömällä piikin tämän silmästä läpi.

Kuten odottaa saattaa, löytyy **Vampyros Les-**

bosista riittävästi heteromiestä miellyttävää silmänruokaa ja lesboseksiä, jotta juonelliset puutteet eivät ehdi muodostua häiritseviksi. Vampyyrimytologiaakin kirjoitetaan surutta uusiksi kohtauksessa, jossa vampyyrikreivitär ottaa alasti aurinkoa (!) rannalla – aurinkovoiteessa lienevät suojakertoimet kohdillaan. Vampyros Lesbos menestyikin hyvin, ja se muistetaan ennen kaikkea kiehtovasta psykedeelisestä ääniraidastaan ja Soledad Mirandan fyysisesti heiveröisestä mutta seksuaalisesti vahvasta vampyyri-

rihahmosta. Franco ja Miranda olivat ohimenneen tavanneet jo kymmenen vuotta aiemmin, kun Mirandalla oli ollut pieni rooli Francon musikaal elokuvassa **La reina del Tabarin (The Queen of Tabarin, 1960)**. 1960-luvun mittaan Miranda oli tehnyt pitkän uran espanjalaisen viihdeteollisuuden ja tabloidijulkisuuden parissa ja oli ehtinyt jopa vetäytyä julkisuudesta pari vuodeksi, kunnes Franco sai houkutelua hänet takaisin pitkäksi venähtäneeltä äitiyslomalta tarjoamalla roolia Bram Stoker -filmatisoinnissaan **Nachts wenn Dracula erwacht (El Conde Dracula / Count Dracula, 1970)**. Franco ja Miranda ehtivät tehdä lyhyen ajan sisään yhdessä kaikkiaan seitsemän elokuvaa ennen kuin hedelmällinen yhteistyö päättyi traagisesti Mirandan menettäyttyä auto-onnettomuudessa elokuussa 1970 vain pari kuukautta Vampyros Lesbosin kuvausten jälkeen.

Francon seuraava ekskursio lesbovampyyrien valtakuntaan oli **La fille de Dracula (Dracula's Daughter, 1972)**, joka nykyaikaan sijoittuvasta tarinastaan huolimatta uskottavasti tapaa perinteisen goottilaisen kauhun estetiikkaa. Luisa Karlstein (*Britt Nichols*) kuulee isoäidiltään tämän kuolinvuoteella, että suvun kantaisä kreivi Karlstein oli vampyyri, jonka ruumis lepää edelleen perheen linnan kryptassa. Asiaa tutkimaan lähtevä Luisa joutuu tietenkin esi-isänsä uhriksi ja vampyyriksi muututtuaan alkaa osoittamaan sapfolaista kiinnostusta serkkuaan Karinea (*Anne Libert*) kohtaan. Samaa aikaan Karlsteinin linnan lähettyvillä sattuu joukko nuorten naisten kuolemantapauksia, jotka herättävät virkavallan kiinnostuksen. Aikansa vääriä johtolankoja seurailtuaan poliisikin viimein löytää tiensä linnan kryptaan, jossa vampyyrikreivi ja Luisa arkuissaan odottavat vaaran suomaa vapahdusta.

La fille de Dracula sisältää runsaasti Francolle tyypillisiä voyeristisia, subjektiivisella kameralla kuvattuja kohtauksia vähäpukaisista, riisuutuvista tai alastomista vampyyrin uhriksi joutuvista naisista. Sen sijaan varsinaiset lesboaktit ovat yllättävän kesyjä - pehmeät lähikuvat tekevät niistä suorastaan taiteellisia. Tätäkin elokuvaa vaivaa Francon perisynti ympätä yhteen elokuvaan liikaa ideoita: **La fille de Draculasta** ei oikein tiedä, onko se pehmpornoa, vampyyrirai-na vai italialaistyylinen rikos-elokuva, giallo. Juonielementtien jäädessä toisistaan irrallisiksi muodostuu katsomiskokemuksesta jokseenkin vaivaanuttava.

La comtesse noire (La comtesse aux seins nus / Les avaleuses / Female Vampire / Erotikill / The Bare-Breasted Countess / Verentahrима morsian, 1975) päättää Francon epävirallisen lesbovampyyri-trilogian. *Lina Romay* esittää elokuvassa kreivitär Irina Karlsteinia, joka sukurasitteensa vuoksi joutuu etsimään uhreja rakastelakseen näiden kanssa ja imeäkseen heidän elinvoimansa orgasmin hetkellä. Irinan jälkeensä jättämät ruumiit herättävät Francon itsensä esittämän tohtori Robertsin epäilykset, ja yhdessä ystävänsä tohtori

Orloffin kanssa hän päätelee Irinan olevan syyllinen. Elokuvan lopussa Roberts ei kuitenkaan pysty tappamaan Irinaa, vaan tämä jää jatkamaan yksinäistä vaellustaan maan päällä.

La comtesse noiren kuvausten aikaan 19-vuotias Lina Romay oli Francon uusi löytö, joka saapui kuin tilauksesta paikkaamaan ennenaikaisesti poismenneen Soledad Mirandan jättämää aukkoa Francon elokuvissa ja sielunmaisemassa. Romaysta kehittyi Francon uran loppuajaksi tämän luottonäyttelijätär, työtoveri, muusa, kumppani ja lopulta aviopuolisokin. Romayn ekshibitionistiset taipumukset ja estoton seksuaalisuus mahdollistivat Francolle yhä pidemmälle menevät kokeilut seksiploitaation ja pornon saralla. Lukuisia viitteitä tulevasta on nähtävissä jo **La comtesse noiressa**. Elokuvan avausjaksossa Romay vaeltaa pitkän tovin kuin jostain kinky-sarjakuvasta reväistynä, päällään pelkkä viitta, vyö ja saappaat. Ilmeisesti budjetissa ei muutenkaan ollut varattu liiemmin rahaa Romayn vaatteisiin, sen verran paljaana kreivitär Karlstein suurimman osan ajasta viettää. Kohtalokasta seksiä harrastetaan niin naisten kuin miestenkin kanssa, sadomasokismiakaan ei ylenkatsota, ja sooloseksiin kelpaa apuvälineeksi jopa sängyn tolppa. Elokuvan seksikohtaukset ovat pitkiä ja luonteeltaan huomattavasti pornografisempia kuin Francon kahdessa aiemmassa lesbovampyyrielokuvassa – varsinkin kohtaus, jossa Irina piehataroi ensimmäisen naisuhrinsa (*Anna Vatican*) kanssa, on jo

aivan ehtaa hardcorea. Elokuvan kuvallisessa ilmaisussa suositaan Francolle tyypillisiä pitkiä otoksia ja ahkeraa zoomin käyttöä. Niin ikään tyypillistä on Francon tapa kierrättää ideoitaan ja viitata aiempiin elokuviinsa, kuten esimerkiksi tässä tapauksessa tohtori Orloffin hahmossa.

Hieman yllättäen Franco jätti **La comtesse noiren** jälkeen lesbovampyyrit rauhaan. Ajat muuttuivat ja Francon ura vei uusien, perinteisen kauhun ohi suosittumiksi nousseiden lajityyppien pariin. Seuraavina vuosina luvassa oli niin seksintäyteisiä natsi-, nunna- kuin naisvankilaelokuvia, tyyli- ja puhdasta pornoakaan unohtamatta. Näin jälki-

käteen tarkasteltuna Francon panosta lesbovampyyrigenren osalta voi pitää ehkä jopa vaatimattomana, kun ottaa huomioon miehen vimman muuten operoida aihepiiriin keskeisillä elementeillä. **Vampyros Lesbos** toki tunnetaan ja tunnustetaan alan klassikoksi – eikä vähiten juuri nimensä ansiosta – ja **La comtesse noirenkin** muistavat useimmat filmografiat mainita, mutta genren muita 70-luvun alun teoksia eniten muistuttava **La fille de Dracula** tuntuu menneen monilta ohi ja unohtuneen. Toisaalta tuskinpa asianlaita Francoa itseään juurikaan harmitti – hänelle kun elokuvissa tärkeintä oli niiden tekeminen, ei niinkään lopputulos.

Nousu ja tuho: lesbovampyyrien hullut vuodet 1971–1975

Lesbovampyyrielokuvien varsinainen kulta-kausi ajoittuu vuosien 1971 ja 1975 välille. Jean Rollin oli ottanut varaslähdön aihepiiriin jo paria vuotta aiemmin, ja Hammerin **The Vampire Lovers** ehti ensi-iltaan niukasti vuoden 1970 puolella, mutta varsinainen lesbovampyyrielokuvien hyökyaalto pyyhki elokuvateattereiden yli vuonna 1971. Ensi-iltansa saivat tuolloin jo aiemmin mainitut Rollinin **Le frisson des vampires** ja **Requiem pour un vampire**, Hammerin Karnstein-trilogian kaksi jälkimmäistä osaa ja Francon **Vampyros Lesbos**, sekä näiden lisäksi vielä kaksi muutakin genreen laskettavaa elokuvaa, **The Velvet Vampire (Cemetery Girls / The Devil Is a Woman, 1971)** ja **Les lèvres rouges (Daughters of Darkness, 1971)**.

Filmografiatietojen perusteella **The Velvet Vampire** vaikuttaa keskimääräistä kiinnostavammalta tapaukselta lesbovampyyrielokuvien joukossa. Kyseessä on ilmeisesti ensimmäinen kerta sitten Universalin **Dracula's Daughterin**, kun amerikkalainen elokuvantekijä on tarttunut aiheeseen, ja kun kyseessä on vieläpä nainen, *Stephanie Rothman*, odotukset ovat korkealla. Ikävä kyllä lupaukset jäävät **The Velvet Vampiren** kohdalla lunastamatta, sillä elokuva on rehellisesti sanottuna melko tylsä ja nykykatsojan silmässä auttamattomasti vanhentunutkin. Tarinassa Diane LeFanu -niminen vampyyri (*Celeste Yarnall*) houkuttelee puisevan nuorenparin (*Sherry Miles* ja *Michael Bodgett*) vieraakseen syrjäisille tiluksilleen autio- maahan. Katsojalle vampyyrin aiheet käyvät selville huomattavasti nopeammin kuin pariskunnalle

itselleen, ja elokuvan loppupuoli onkin lähinnä sen odottelua, koska neiti LeFanu pääsee lopulliseen haudan lepoon. Seksiä elokuvassa on riittävästi mutta ikävän heterolla tavalla: vaikka naisvampyyri ja miesuhri tuntuvat panevan vähän väliä, jää naisvampyyrin ja naisuhrin suhteen lihallinen täytymys näkemättä.

Harry Kümelin ohjaama **Les lèvres rouges** sen sijaan kantaa lesbovampyyrien lippua uljaasti eteenpäin. Tämäkin elokuva esittelee vastaviihtyn pariskunnan Valerien (*Danielle Ouimet*) ja Stefanin (*John Karlen*), joka joutuu jäämää yöksi belgialaiseen rantahotelliin matkallaan Stefanin perheen luo Englantiin. Samaan aikaan hotelliin sattuu myös unkarilainen kreivitär Elizabeth Báthory (*Delphine Seyrig*) kamarineitonsa Iloinan (*Andrea Rau*) kanssa. Seuraa mielenkiintoinen neliödraama, jossa vampyyriksi paljastuva kreivitär Báthory viettelee Valerien Stefanin mielenkiinnon kohdistuessa Ilonaan. Ainoa seuraavasta konfliktista selviävä on nyt itsekkin vampyyriksi muuttunut Valerie.

Muodoltaan **Les lèvres rouges** on eroottinen arthouse-elokuva, joka käsittelee perinteisiä sukupuolirooleja jopa kriittisellä tavalla. Stefan esittää sovinistina, joka omalla käytöksellään ajaa hieman hysteerisen ja alistuvan vaimonsa kreivitär Báthoryn syyliin, ja lankeaa samalla itse kreivittären ilmeisesti harhautuksena hänelle tarjoilemaan Ilonaan kohtalokkain seurauksin. Alastomuudella ja seksillä ei mässäillä, vaikka molempia onkin perustellusti tarjolla, ja lesbouttakin on käsitelty pääsääntöisesti siveästi, vaikka kreivittären ja Valerien yhteinen tuokio toki näytetäänkin. **Les lèvres rouges** lienee myös ensimmäinen – ja kenties myös ainoa – elokuva, jossa vampirismi ja lesbolaisuus yhdistetään näin suorasti kreivitär Báthoryn hahmoon. “Verikreivitär” esiintyi näihin aikoihin kolmessa muussakin lesbovampyyrigenreä sivuavassa elokuvassa, jo aiemmin mainitussa, niin ikään vuonna 1971 ensi-iltansa saaneessa Hammerin **Countess Draculassa**, *Jorge Graun Ceremonia sangrientassa (The Legend of Blood Castle / Blood Castle / The Female Butcher / Blood Ceremony / Kauhujen linna, 1973)* ja yhdessä episodissa *Walerian Borowczykkin Contes immorauxissa (Immoral Tales / Moraalittomia tarinoita, 1974)*, jossa häntä esittää itse *Paloma* “Pablon tytär” *Picasso*.

Lesbovampyyrielokuvien “hullu vuosi” 1971 ei sentään onnistunut imemään aihepiiriään kuiviin

- jatkoa seurasi, joskin rauhallisempaan tahtiin. Seuraavaksi oli espanjalaisten vuoro uudelleenkirjoittaa Carmillan tarina *Vicente Arandan* elokuvassa **La novia ensangrentada (The Blood Spattered Bride / Verentahrима morsian, 1972)**. Jälleen kerran tapaamme tuoreen avioparin (mistä näitä oikein sikiää?), joka saapuu häämatkallaan aviomiehen lapsuuden kotiin. Tuore vaimo Susan (*Maribel Martin*) löytää kellarista naisen muotokuvan, josta kasvot on leikattu pois. Aviomies (*Simón Andreu*) kertoo kyseessä olevan hänen kahdensadan vuoden takainen sukulaisensa, Mircalla Karnstein, joka murhasi miehensä häyönään. Tuore avioliitto rakoilee jo ensimetreillään Susanin alkaessa nähdä väkivaltaisia painajaisia Mircallasta, joka unissa vaatii Susania tappamaan miehensä. Muutamaa päivää myöhemmin aviomies pelastaa rannalta hiekkkaan haudatun naisen, Carmillan (*Alexandra Bastedo*), ja vie tämän kotiinsa. Susan lankeaa vampyyriksi paljastuvan Carmillan lumoukseen, ja ennen pitkää aviomiehellekin selviää, että kyseessä on haudan takaa palannut Mircalla, joka uhkaa hänen henkeään hyvinkin kirjaimellisesti. Susanin ja Carmillan rakkaussuhde kääntyy elokuvan lopussa murhanhimoiksi, jonka uhreiksi joutuvat lähipiirin mieshenkilöt. Verilöylystä nipin napin pelastuneen aviomiehen tehtäväksi jääkin päättää lesbovampyyrien päivät näiden vetäytyttyä arkkunsa lepäämään.

Muutamaa vuotta ennen diktaattori Francon valtakauden päättymistä valmistunut **La novia ensangrentada** on usein tulkittu kritiikiksi Francon hallintoa kohtaan. Sovinistinen ja seksuaalisesti aggressiivinen aviomiehen hahmo – jonka nimeä ei elokuvassa mainita – onkin helppo nähdä allegorianä Francon ajan fasistisille ja patriarkaattisille arvoille. Machismo kuitenkin häviää lesbovampyyrin vetovoimalle, ja alistetun vaimon kosto on hirvittävä. *La novia ensangrentadan* enteileekin sellaisia hieman myöhempiä kaltoinkohdellun naisen koston revitteleviä eksploraatioelokuvia kuten *Meir Zarchin Day of the Woman (I Spit on Your Grave / Koston enkeli / Naisen päivä, 1978)* ja *Abel Ferraran Ms. 45 (Angel of Vengeance / Koston enkeli, 1981)*. Fasismien kritiikin lisäksi elokuva tarjoaa toki myös kevyttä lesboerotiikkaa sekä sen verran runsaasti espanjalaista ja brittiläistä naiskautta alastomimmillaan, ettei heteromiehenkään mielenkiinto pääse herpaantumaan.

Filmografiat tietävät kertoa myös toisesta es-

panjalaisesta Carmilla-tulkinnasta samoihin aikoihin **La novia ensangrentadan** kanssa. Ikävä kyllä helmikuussa 1973 Televisión Española'n Ficciones TV-sarjassa esitetystä episodista **Carmilla** ei näytä jääneen jälkeensä sitäkään vähään, mitä ensimmäisestä TV-Carmillasta brittien Mystery and Imagination -sarjassa.

Oli tietysti väistämätöntä, että jossain vaiheessa joku keksisi vääntää lesbovampyyrien viisaria kauhun ja erotiikan sijasta suoraviivaisemman pornon suuntaan. Kunniasta tästä saavutuksesta lankeasi jo varhain pehmopornon ja seksploraation mahdollisuudet ymmärtäneelle amerikkalaisohjaaja *Joseph Sarnolle*. Sarno oli kuusikymmenluvun lopulta alkaen työskennellyt myös Euroopassa ohjaten alan elokuvia Ruotsissa, Tanskassa ja Saksassa,

ja eurooppalainen yhteistuotanto oli myös **Der Fluch der schwarzen Schwestern (The Devil's Plaything / Vampire Ecstasy, 1973)**, Sarnon piipahdus lesbovampyyrien parissa. Pehmopornoksi elokuvassa on kohtuullisen näppärä juoni: Kaksi nuorta naista, Helga (ruotsalainen pornoikoni *Marie Forså* ensimmäisessä ihoroolissaan) ja Monika (niin ikään alan vakiotavaraa edustava *Ulrike Butz*), saapuvat vanhaan linnaan vastaanottamaan mystisen sukulaisen, paronitar Vargan, jättämään perintöä. Käy ilmi, että linnan palvelijat ovat mustia papittaria, joiden tarkoitus on palauttaa vampyyriksi paljastuva paronitar eloon siirtämällä tämän sielu Monikan ruumiiseen. Hetken näyttää siltä, että juoni onnistuukin, kunnes linnan sattumalta saapunut sisaruspari onnistuu murtamaan taian paronittareksi muuttuneen Monikan seivästämällä.

Pienen budjetin pehmopornorainaksi **Der Fluch der schwarzen Schwestern** on kuvattu uskomattoman hienossa goottilaisessa miljöössä – aidossa baijerilaisessa 1100-luvun linnassa, jonka omisti elokuvan tuottajan Chris Neben setä. Rakennus onnistuukin melkein varastamaan koko

show'n, sillä muuten elokuvaa vaivaa juonelliselle pornolle tyypillinen ongelma: jatkuva köyrintä ja vähän väliä toistuvat seksiorgiat katkaisevat tarinan kuljetuksen turhan usein - ja päinvastoin, juonen junnaus häiritsee elokuvan keskeiseen sisältöön keskittymistä. Hieman epäselväksi katsojalle jää myös se, miten elokuvan lesbojen peniksenmuotoisia kynttilöitä kohtaan tuntemaan himoon tulisi suhtautua. Toisaalta **Der Fluch der schwarzen Schwestern** ei kuitenkaan liene täysin vailla meriittejä, tarjoaahan se reilun puolentoista tunnin aikana tissejä ja tussuja sekä hetero- ja lesboseksiä enemmän kuin genren elokuvat siihen mennessä yhteensä – mikä on jo saavutus, kun ottaa huomioon, että samalla hiekkalaatikolla operoi myös Jess Franco. Elokuvan summaakin ehkä parhaiten Nick Shagerin loppukaneetti arvostelussaan *Slant Magazine* -sivustolla: “Olematta pelottava tai seksikäs, elokuva tarjoaa kuitenkin erinomaisen tilaisuuden vertailla luonnollisten ja varhaisten siliikonirintojen eroja.”

Maittavan annoksen tissejä ja takapuolia tarjoilee myös espanjalaisen *José Ramón Larrazin* Englannissa ohjaama **Vampyres (Daughters of Dracula, 1974)** – pehmoporno tosin saa tällä kertaa tehdä tilaa perinteisemmälle kysymykselle erotiikan ja kuoleman epäpyhästä liitosta. Fran (*Marianne Morris*) ja Miriam (*Anulka Dziubinska*) ovat vampyyreita, jotka houkuttelevat autoilevia miehiä läheiseltä tieltä ränstyneeseen kartanoonsa viinin ja seksintäyteisiin bakkanaaleihin ennen kuin juovat näiden veren yön päätteeksi. Ruumiit päätyvät aamulla takaisin tienvarteen onnettomuuden uhreiksi lavastettuina naisten kadotessa päiväksi haudausmaalle lepäämään. Kuvio kuitenkin järkkyy, kun Fran kiintyy Ted-nimiseen uhuriinsa (uskomattoman pökölö *Murray Brown*) ja säästää tämän hengen. Ted jää osittain omasta halustaan, osittain tahtomattaan vangiksi kartanoon, mutta heikentyy kuitenkin jatkuvasta verenhukasta. Pakkaa sotkemaan saapuu myös asuntovaunulla retkeilemässä oleva nuoripari Harriet (*Sally Faulkner*) ja John (myöhemmin Jeesuksen roolista tunnetuksi tullut *Brian Deacon*), jotka leiriytyvät kartanon maille. Ted onnistuu viime tingassa pelastamaan itsensä vampyyrinaisten pauloista ja pakenemaan kartanosta, jolloin Fran ja Miriam kostonhimossaan tappavat Johnin ja Harrietin elokuvan verisessä kliimaksissa. Elokuvan epilogi jättää tarinan päätöksen kuitenkin arvoitukseksi – emme varmasti tiedä, mi-

tä Franille ja Miriamille lopulta tapahtui, ja Tedin rooli saattaa asettua hieman uuteen valoon.

Häpeilemättömästä erotiikan viljelystään huolimatta **Vampyres** kuuluu lesbovampyyrielokuvien kultakauden omaperäisempien ja älyllisempien elokuvien joukkoon yhdessä **Les lèvres rougesin** ja **La novia ensangrentadan** kanssa. Vaatimattomalla budjetilla tehty elokuva tavoittaa mainion arvoituksellisen tunnelman, jota huolella valitut tunnelmalliset kuvauspaikat ja *Harry Waxmanin* virheetön kameratyö kauniisti tukevat. Kauhun, hurme ja erotiikka ovat kerrankin tasapainossa keskenään ja kokonaisuus hengittää suorastaan runollisesti. Elokuvan ehdottominta parhainta ovat kuitenkin pääosanestäjien yhteiset kohtaukset, joiden rinnalla elokuvan määrällisesti lukuisimmat heteroseksikohtaukset vampyyrien ja miesuhrien välillä kalpenevat mennessä: Marianne Morris ja Anulka Dziubinska veritöiden päätteeksi toistetaan nauttivina ja verta toistensa alastomilta vartalolta nuolevina vampyyrinaisina ovat niin uskottavia ja seksikkäitä, ettei vastaavaa liene lesbovampyyrielokuvissa siihen mennessä – tai sen jälkeenkään – nähty. Tämä finesse tosin meni pahasti ohi aikansa sensuuriviranomaiselta, joka vaati elokuvaa lyhennettäväksi useilla minuuteilla ennen kuin se pääsi levitykseen Englannissa.

Kuten niin monen muunkin nopeasti kukkaansa puhkeavan ilmiön, myös lesbovampyyrien lumo lakastui nopeasti 70-luvun puoliväliin tultaessa. Jess Franco jatkoi toki aihepiirin ryöstöviljelyä jo aiemmin mainituilla elokuvilla **La fille de Dracula** ja **La comtesse noire**. Myös Jean Rollin palasi muutaman vuoden tauon jälkeen vampyyrien pariin elokuvassaan **Lèvres de sang (Lips of Blood, 1975)**. Vaikka elokuva on hyvin samanhenkinen Rollinin aiempien aihepiiriä kartoittaneiden teosten kanssa ja tarjoaa katsojalle koko joukon vähäpukeisia naisvampyyreita, varsinainen lesbovampyyrielokuva **Lèvres de sang** ei ole. Elokuvaa käsittelee

pelkistetysti Rollinille tyyppillisiä mysteeri- ja fantasiaateemoja ja aukenee lopulta naisvampyyrin ja ihmismiehen elämän mittaiseksi rakkaustarinaksi.

Tuntuu jotenkin sopivalta, että juuri Rollin lopulta ohjasi lesbovampyyrielokuvien kultakauden iltatähden – estottoman ja syntisen 70-luvun viimeisen tuulahduksen ennen genren 80-luvulla kokemaa krapulaa ja asenteiltaan uusia aikoja. **Fascination** (1979) on suoraa jatkumoa melkein kymmenen vuotta aiemmin tehdylle Rollinin alkuperäiselle lesbovampyyrikuvaritelle. Elokuvasa rikostoverinsa pettänyt pikkurikollinen Mark (*Jean-Pierre Lemaire*) pakenee syrjäiseen kartanoon, jossa hän kohtaa kaksi paikasta emäntänsä poissa ollessa huolehtivaa, toisistaan kiinnostunutta kamarineitoa, Elizabethin (*Franca Mai*) ja Evan (Rollininkin pornofilmeissä maineensa luonut ja myöhemmin valtavirtaelokuviiin siirtynyt *Brigitte Lahaie*). Markin ja neitojen välille syntyy ambivalentti seksuaalinen jännite, jossa Eva tuntuu ottavan aktiivisimman roolin. Markin kumppaneiden saapuessa kartanolle vaatimaan osaansa Eva tappaa heidät kaikki maattuuan ensiksi joukon johtajan kanssa. Elizabethin ja Evan emäntä loppuine palvelijoinen saapuu myös paikalle, jolloin paljastuu, että kartanon väki on vampyyreita, joiden aikomuksena on murhata Mark ja nauttia tämän verestä. Elizabethin auttaessa Markin pakosalle vihastuneet vampyyrit käyvät Evan kimppuun ja tappavat hänet. Mark tunnustaa rakkautensa Elizabethille, joka yllättäen torjuu miehen ja tappaa tämän, ennen kuin palaa emäntänsä luokse.

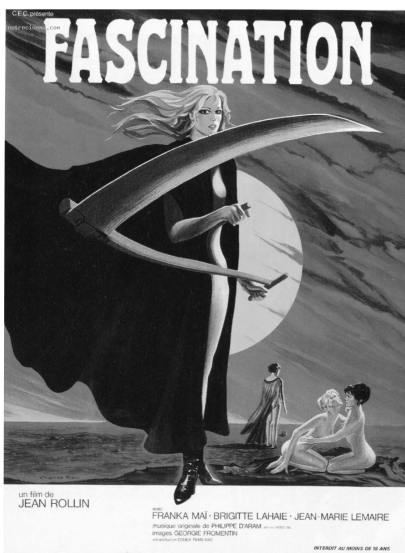
Levityssopimuksellisista ongelmista johtuen **Fascination** floppasi pahasti teatterikierroksellaan, mikä on todella sääli, sillä kyseessä on yksi Rollinin parhaista elokuvista ja kaikin puolin uljas päätös lajityypin merkittävimmälle aikakaudelle. Rollin ei tämän jälkeen varsinaisesti koskaan palannut enää genren pariin – melkein kahdenkymmenen vuoden tauon jälkeen tehtyä, Rollinin omaan romaaniin perustunutta **Les deux orphelines vampiresia** (*The Two Orphan Vampires*,

1997) ei voi laskea lesbovampyyrielokuvaksi. Niinpä voimme tarkastella **Fascinationia** sekä Rollinin että koko 70-luvun lesbovampyyribuumin testamenttina. Eikä perunkirjoituksessa ole tällä kertaa suuremmin valittamista, sillä tutut elementit ovat paikoillaan niin hyvässä kuin pahassakin. Elokuvan mise-en-scène selvästikin palvelee jälleen kerran heteroseksuaalista mieskatsojaa, mutta taustalla on muutakin. Elokuva antaa aluksi ymmärtää, että Mark on elokuvan protagonistin, toiminnan keskipiste, joka pitää Elizabethia ja Evaa jopa panttivankeinaan. Myöhemmin kuitenkin paljastuu, ettei patriarkaatti taaskaan pärjää itsenäiselle, jälkifeministiselle lesbovampyyrille, joka leikittelee miesparalla juuri niin kuin tahtoo ja lopulta päästää tämän tuskastaan ja henkirievustaan. Toisaalta **Fascinationissa** on havaittavissa myös tietynlaista sofistikoitumista lesbovampyyri-genren aiempiin teoksiin nähden. Elizabethin ja Evan kiintymyksen lihallisuutta alleviivaava lesbo-seksikohtaus on yllättävänkin herkkä ja suorastaan kaunistasottavaa – liekö Rollin oppinut jottain kuluneiden vuosien varrella pornoa tehdessään? Yhtä kaikki, **Fascinationin** myötä lesbovampyyrien oli aika – yhtä merkittävää poikkeusta lukuun ottamatta – vetäytyä valkokankaalta pariin vuosikymmeneksi. Ja kun paluun aika koitti, maailma ja sen myötä niin lesbot kuin vampyyritkin olivat kovin erilaisia kuin genren pioneerikauden kohtalokkaat naishahmot tuonpuoleisesta.

Mistä oikein oli kyse?

Tässä kohtaa meidän lienee paikallaan pysähtyä vielä hetkeksi pohtimaan, mitkä tekijät vaikuttivat lesbovampyyri-elokuva-ilmion syntyyn ja mistä näissä elokuvissa oli oikeastaan kyse genren kultakautena 1970-luvun alussa.

Ei liene yllättävää, että feministiset ja vasemmistolaiset kirjoittajat ovat nähneet 70-luvun alun lesbovampyyrielokuvat ensikädessä vastareaktiona 1960-luvulla toisen aallon feminismille tasa-arvo vaatimuksineen ja seksuaalivähemmistöjen esiin-

marssille. Perinteinen näkemys on ollut, että nämä elokuvat heijastavat heteromiesten aikakautensa yhteiskunnallisten muutosten johdosta tuntemaan epävarmuutta ja pelkoa. Lesbovampyyrin itsenäisyyttä ja vapaata seksuaalisuutta uhkuva toiseus on tukahdutettava ja mielellään tuhottava, että perinteinen patriarkaattinen maailmanjärjestys voidaan palauttaa – vampyrimyyttien perinteinen keino tuhota elävä kuollut lyömällä vaarna tämän sydämen läpi vertautuu täten poikkeavan seksuaalisuuden eheyttämiseen penetraatiolla. Useat kirjoittajat huomauttavat myös elokuvien patriarkaattisista ja perinteisiä sukupuolirooleja korostavista rakenteista: isät, aviomiehet ja sulhaset esitetään yleensä lesbovampyyrien vastavoimana, jonka tehtävänä on pelastaa sinällään viattomat ja siveät mutta tahdottomat ja vieteltävissä olevat tyttärensä tai puolisonsa pahan vallasta. Toisaalta tuoreemmissa näkemyksissä on pohdittu myös lesbovampyyrin luonnetta emansipoituneena naishahmona, joka haastaa perinteiset sukupuoliroolit ja jälkifeministisessä hengessä käyttää naiseuttaan ja seksuaalisuuttaan saadakseen haluamansa.

Feministisessä kritiikissä nousee esille myös havainto, että kultakauden lesbovampyyrielokuvat ovat lähes poikkeuksetta heteromiesten toisille heteromiehille tekemää eroottista fantasiaa. Elokuvien naisvampyyrit ja heidän uhrinsa ovat lähes poikkeuksetta länsimaisen naisihanteen perikuvia: hyvännäköisiä, vaaleaihoisia, pitkähiuksisia ja isotissisiä. Aihepiiri tarjoaa myös mainion tekosyyntä esitellä alastomia naisvartaloita, ja elokuvien seksikohtaukset on huolellisesti räätälöity miehistä katsetta varten – sillä ketäpä heteromiestä ei lesboseksi kiinnostaisi.

Lesbovampyyrigenren nousulle ja sen ajankohdalle löytyy myös luonnollisempi selitys, joka ei vaadi elokuvantekijöiden mahdollisten tiedostettujen tai tiedostamattomien motiivien arvuuttelua ja erittelyä. 1960-luvun yhteiskunnallisen muutoksen myötä elokuvansensuuri asteittain vapautui Atlantin molemmin puolin 1970-luvulle tultaessa. Kummallista kyllä, sensuuri tuntui aluksi sallivan yhä rohkeammaksi käyvän kuvaston juuri lesbolaisessa kontekstissa – astetta kovemman luokan hetero- ja homopornon vapautumista saatiin odottaa vielä tovi. Mene ja tiedä, oliko tässä sitten kyse siitä, että tyttöjen keskinäisessä ilonpidossa ei penetraatioita vilahdellut vai siitä, että naisten välinen intiimimpi

kiintymys oli jotenkin näkymättömämpi ja tuntemattomampi ilmiö yhteiskunnalle ja sensuuriviranomaisille – joka tapauksessa latu oli kuitenkin ensimmäisenä auki juuri lesbovampyyrin kaltaisille aiheille. Tätä näkemystä tukee myös se havainto, miten nopeasti lesbovampyyrigenre kuihtui siinä vaiheessa, kun kova porno marssi näyttämölle **Deep Throatin** (Syvä kurkku, 1972) ja **Devil in Miss Jonesin** (1973) kaltaisten elokuvien myötä ja eksploitaatio tuottajien ja -ohjaajien tarttuessa uuden vapauden tuomiin mahdollisuuksiin – heteronormatiivisuus kun taitaa olla normi mahdollisimman laajalle (mies)yleisölle tähdättyssä pornografiassakin.

Kulttuurisessa kontekstissa lesbovampyyrielokuvien kultakausi asettuu varsin kivuttomasti osaksi yleisempää eurooppalaisen eksploitaatio- ja roskaelokuvan valtakautta 1960-luvun lopulta aina 1980-luvun alkuun. Toki ultrapopulaaria elokuvaa tehtiin samoihin aikoihin myös muualla kuten Yhdysvalloissa ja Aasiassa, mutta varsinkin saksalaiset ja ranskalaiset kunnostautuivat erityisesti tissien, seksin, fetissien, perversioiden, hurmeen ja kuoleman tuomisessa valkokankaille. Vaikka televisio oli tehnyt tuloaan jo toistakymmentä vuotta, riitti maailmassa 70-luvulla vielä pieniä elokuva-teattereita, jotka tarvitsivat nopeakiertoista ja ennen kaikkea edullista ohjelmistoa, jolla houkutella katsojia viikosta toiseen. 80-luvulle tultaessa televisio kuitenkin lopulta vei voiton kilpailussa keskiluokan visuaalisen viihteen kulutustottumuksista ja halpi-selokuvien tekijöiden oli joko siirryttävä sen palvelukseen tai kurjistuttava entisestään suoraan videolevitykseen taiteiltujen teosten parissa. 60-luvulla alkanut yhteiskunnallinen vapautuminen ja sitä seuranneet, melkein koko 70-luvun kestäneet hedonistiset orgiat päättyivät 80-luvulle saavuttaessa AIDSin, laman ja oikeistolaisemman politiikan nostaessa päätään, ja niin myös lesbovampyyrien oli pakko luoda nahkansa selvitäkseen uuden aikakauden haasteista.

Mutta siitä lisää artikkelimme seuraavassa osassa.

LOKACON

Jari Kuskelinin ottamia Lokacon kuvia. Menossa mukana kunniavieras sarjakuvataiteilija Petri Hiltunen, sekä muut esiintyjät Essi Varis, Petteri Hannila, Johanna Maksimainen ja Susanna Koistinen. Kirjastolla oli paikalla noin 50 osallistujaa. Myöhemmin Sohwilla juhlistettiin myös Jyväskylän Science Fiction Seura 42:n 25-vuotista taivalta.